

Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):

Pontoppidan, Henrik.

Titel | Title:

Hamskifte.

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Kbh. : Gyldendal, 1936

Fysiske størrelse | Physical extent:

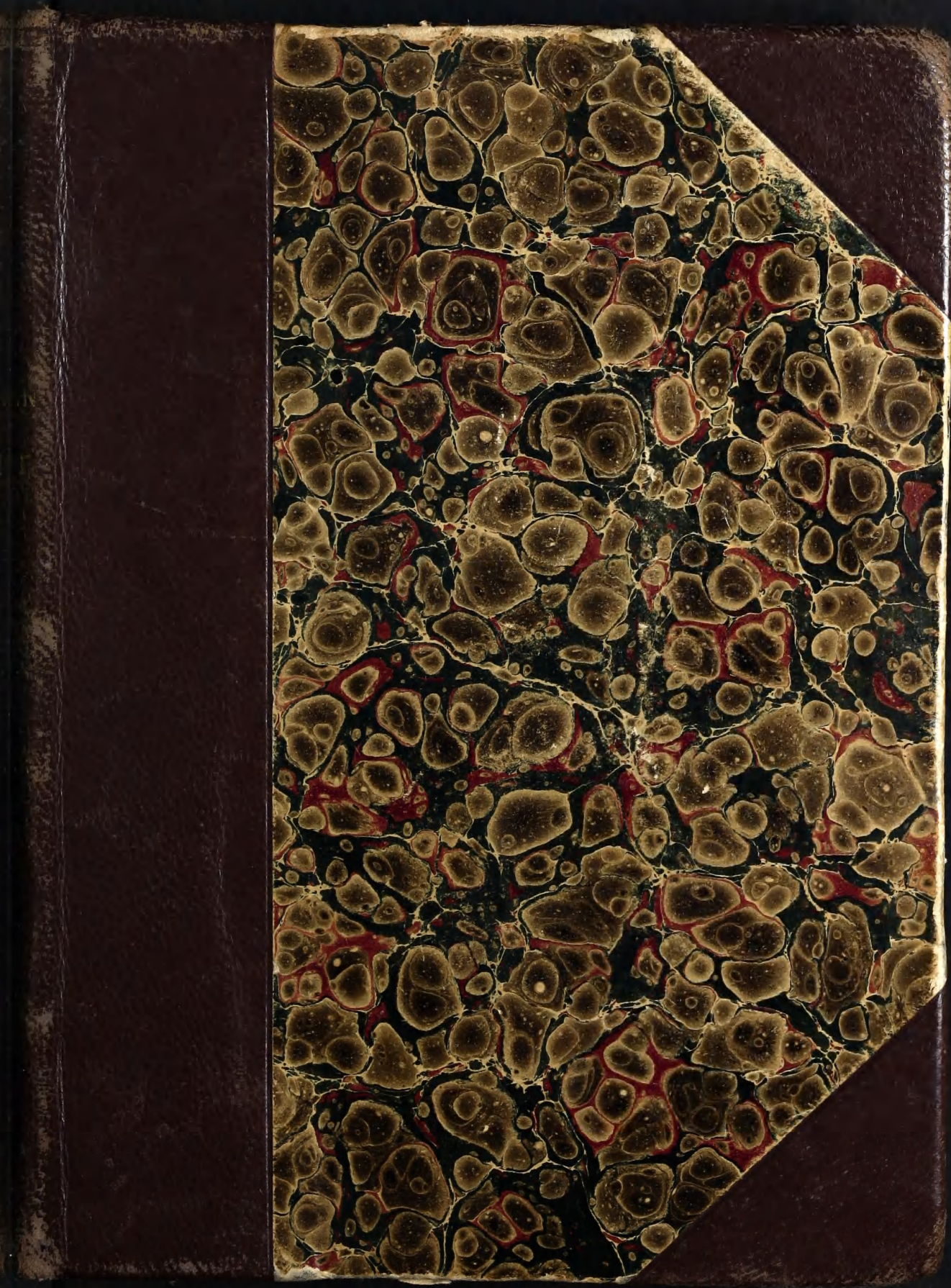
150 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

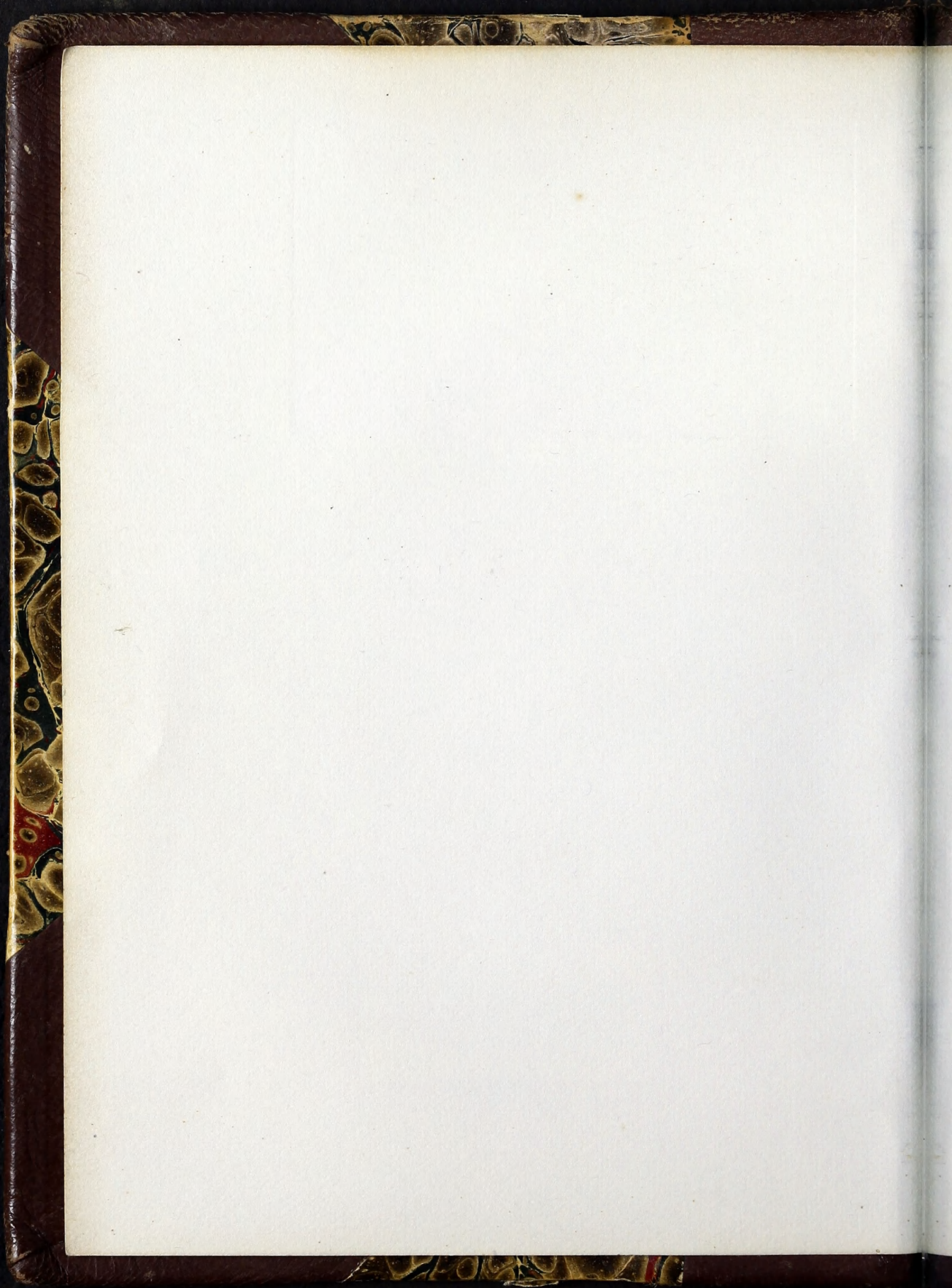
45, - 163 - 8°

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

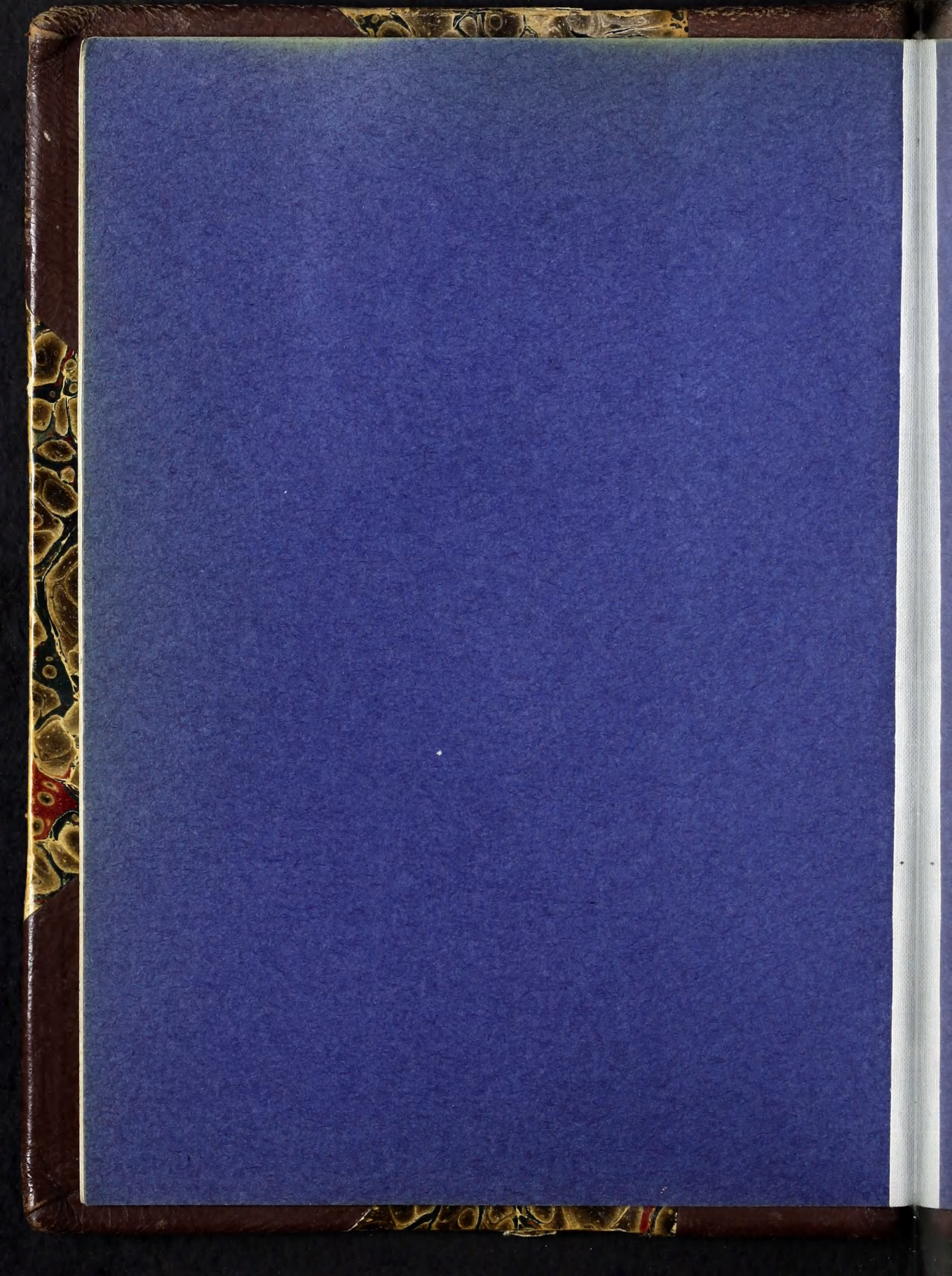
130017062183

HENRIK PONTOPPIDAN

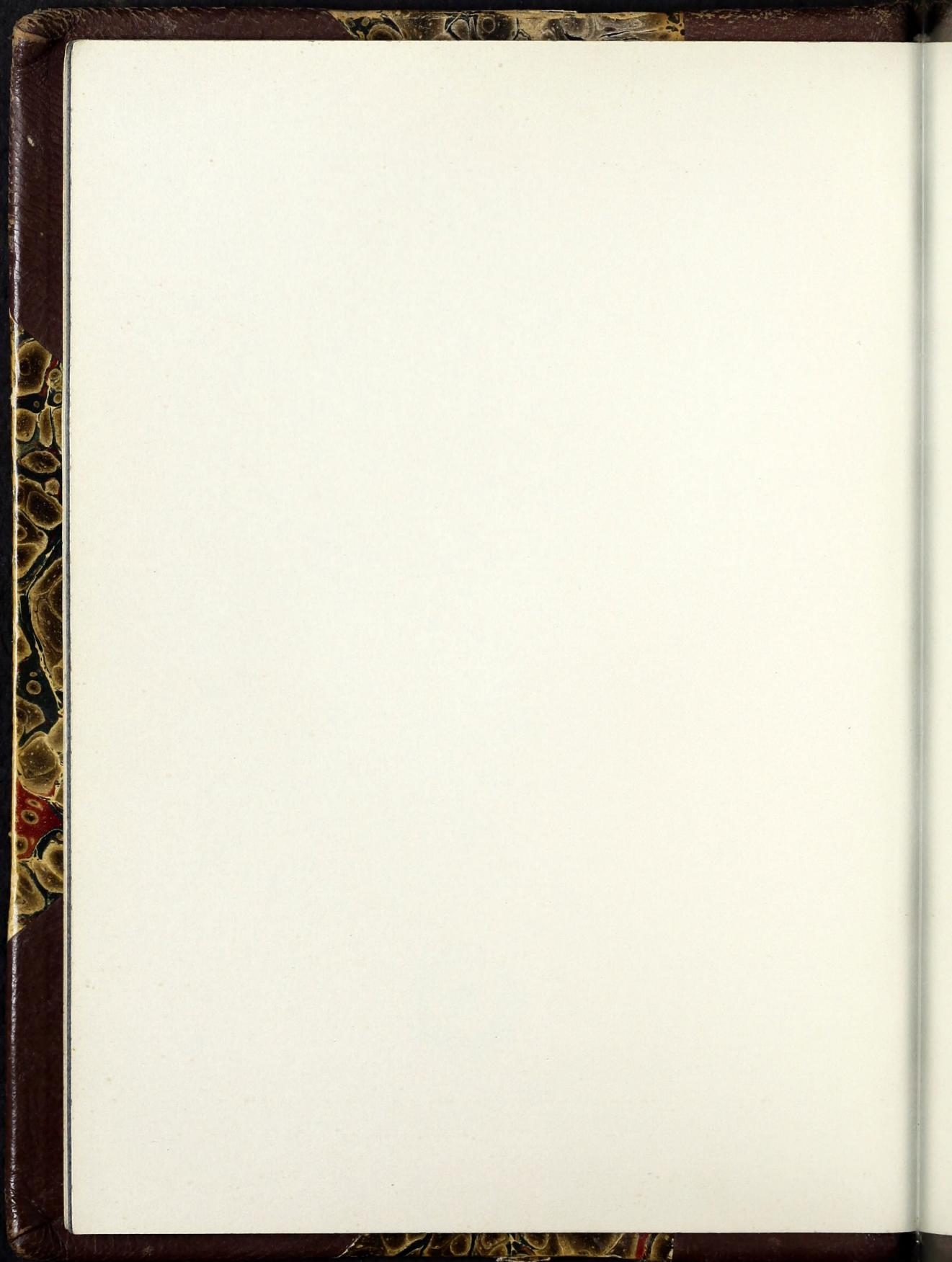
HAMSKIFTE

GYLDENDALSKE BOGHANDEL

HAMSKIFTE

q 36. 3721

HENRIK PONTOPPIDAN

HAMSKIFTE

GYLDENDALSKE BOGHANDEL • NORDISK
FORLAG • KØBENHAVN • MCMXXXVI

X

COPYRIGHT 1936 BY GYLDENDALSKE
BOGHANDEL NORDISK FORLAG - COPENHAGEN

—
OPLAG: 4000 EKSEMPLARER

—
PRINTED IN DENMARK
GYLDENDALS FORLAGSTRYKKERI
KØBENHAVN

FØRSTE KAPITEL

Jeg var just fyldt 16 Aar og havde faaet fremplejet lidt Overskæg, da jeg i Avgust kom til København for at forberede mig til den Matematikprøve, der gav Adgang til den polytekniske Lærestalt. Det var en Examen, der krævede et helt Aars Studium og havde Ord for at være et ubarmhjertigt Massemyrderi. Paa Grund af Pladsmangelen i den daværende gamle Lærestalt mellem Skt. Peder og Studiestræde blev i Reglen henvend Halvdelen af Aspiranterne afvist, og nu forlød det tilmed, at det for Fremtiden vilde blive nødvendigt at lade endnu flere Hoveder springe. Jeg var dog ret fortrøstningsfuld. Mine Kammerater derhjemme havde jo altid sagt, at jeg var et matematisk Geni, altsaa troede jeg det ogsaa selv. Min første Vandring, da jeg var kommen til Kø-

benhavn, gjaldt da heller ikke hverken Runde Taarn eller Thorvaldsens Museum, men en Boghandel paa Købmagergade for at faa Fingre i de nye Lærebøger, der skulde indvie mig i Matematikens herligste Aabenbaringer. Helt andægtig stod jeg ved Boghandlerens Disk og bladede i den af saa megen Mystik omgivne Logarithmetabel, denne Regnekunstens Cyprianus, lille og tyk som en Salmebog. Med sine ganske ensartede Talkolonner voksede den for hvert Blad, jeg vendte, og blev tilsidst ligesom en søjlebaaren Portal til selve Visdommens Tempel.

Hjemmefra var det blevet ordnet saadan, at jeg skulde bo sammen med min fire Aar ældre Broder Knud, der studerede Medicin. Det var for saa vidt en mindre heldig Ordning, som han og jeg var et ret umage Par. Han — den senere saa ansete Psykiater og Universitetsprofessor — havde fra Barn været skrøbelig af Helbred og var under Opvæksten bleven værnet med en Omhu, som vi andre Børn ikke kendte; og denne Særstilling i Hjemmet havde paa flere Maader

præget hans Forhold til os og vort Forhold til ham. Min mere robuste Natur og mit endnu temmelig drengeagtige og ubeherskede Væsen maa vistnok ofte have været hans sarte Nerver til stor Plage. Vi boede hos en aldrende Enke ude i en af Nørrebro's Sidegader og havde her en fælles Opholdsstue og et lille Soveværelse. Naar Samlivet trods alt artede sig ganske fredeligt, var det fordi vi forskaffede os en billig Underholdning ved at gøre os lystige over hinandens Egenheder, og med al sin Sygelighed sad Knud inde med et rigt Fond af Lune. Naar jeg paa min Side smilte af hans mange Særheder og for mig saa latterlige Vaner, havde han sin Morskab af mine storagtige Indbildninger om en Gang at skulle imponere Verden med en epokegørende Opfindelse. Til Fredens Bevarelse bidrog desuden, at Knud det meste af Dagen var optaget af Hospitalstjeneste og Forelæsninger; og imens sad jeg alene hjemme, saa andægtig fordybet i Logarithmetabellen som en Abbate i sit Breviar.

I den første Tid gik det mig iøvrigt som det gaar de fleste unge Provinsboer, der omplantes til en Storstad. Vant, som jeg var til at møde lutter velkendte Ansigter overalt, følte jeg mig ubehagelig berørt ved Synet af de mange fremmede Mennesker, der strøg mig forbi med kolde og ligegyldige Miner og ikke saa meget som skottede til den nye Hat, jeg havde anskaffet mig herovre, en rigtig Herrehat, — mit Livs første. I Skumringen, naar jeg sad alene hjemme og fra Vinduet i 3die Sals Højde saa' ned i den — som det forekom mig — afgrundsdybe Gade, kunde der snige sig en vemodig Ensomhedsfølelse over mig, der var helt ny og fremmedartet. Til min Overraskelse mærkede jeg da, hvor meget af mig selv jeg havde ladet tilbage derovre i Barndomsbyen, som jeg dog saa utaalmodigt havde længtes bort fra. Det var ikke saa meget Familjelivet og dets Tryghed, jeg savnede. Slet ikke. Det var Byen selv, Lugten i dens Gader, Livet nede ved Havnen og i de store Købmandsgaarde, men frem for alt mine Kammerater, der alle var bleven derovre,

de fleste for at fortsætte Skolegangen og blive Studenter. Min hele Fortid, som jeg troede mig færdig med og i Grunden helst vilde glemme, drog mig i saadanne ensomme Øjeblikke forbi i et Forklarelsens Skær. Billederne skiftede som Synerne i en Drøm. For det er jo saadan, at vi Mennesker i Forholdet til vore Erindringer har det som visse Dyr med deres Føde, naar de graver den ned i Jorden og gemmer den dér, indtil den har faaet Smag og Lugt af Forgængeligheden. I Reglen bliver vi først i Stand til fuldt ud at tilegne os vore Oplevelser, naar de en Tid har været nedsænket i Underbevidsthedens Gromuld og dér har faaet en »Tanke« — er bleven Minder.

Min Matematiklærer i Randers havde anbefalet mig en Manuduktør, en halvgammel Magister, som boede i Fiolstræde. Hans Dag var optaget med Undervisning paa Skoler; han havde kun de tidlige Morgentimer til sin Raadighed. Det havde været mit Haab, at jeg hos ham skulde lære en Del andre polytekniske Aspiranter at kende, som jeg kunde prøve Kræfter med; men der var foruden

mig kun en eneste Elev paa hans Kursus, en underlig sky og indesluttet Fyr, som ikke indbød til kammeratlig Kappelstrid. Naar jeg stod veloplagt med Kridtet i Haanden foran den sorte Vægtavle, ærgrede det mig, at jeg ikke havde andre end denne Surmuler at udfolde mig for.

Nørrebro var den Gang skilt fra Byen ikke alene ved Søerne men ogsaa ved en udstrakt Fællid, det Omraade, hvorfra snart efter det store Frederiksborggade-Kvarter skulde skyde i Vejret. Københavns gamle Fæstningsværker, der havde ligget omkring Byen som et Kyskhedsbælte og hindret dens naturlige Udfoldelse, var et Par Aar forinden endelig bleven nedrevne, Voldene sløjfede og Grævene udfyldte; men endnu laa Terrænet ubebygget hen, kun gennemkrydset af et Par foreløbige Færdselsveje og et Net af tilfældigt skabte Stier. Hist og her i det fattige Græs stod en dødsdømt Ko tøjret eller et Par klippede Faar, som her fik deres Naadesmaaltid, inden en Slagterdreng fra Nabolaaget trak afsted med dem til Retterstedet.

Naar jeg i den tidlige Morgentime gik til min Magister, og Solen brød gennem Efteraarstaagen, kunde der ligge en helt eventyrlig Stemning over det store, ørkenagtige Øde. Som et Fatamorgana svævede Byens mange forgyldte Spir og Taarnfløje over Disen; og lød saa paa samme Tid Fabrikerne's Fløjter, fornam jeg frydefuldt dette hundredstemmige Hanegal som en Morgenhilsen fra mit forjættede Kongerige.

Naar jeg en Timestid senere vendte tilbage, kunde jeg undertiden møde en anden af mine ældre Brødre, der var teologisk Kandidat og ogsaa boede paa Nørrebro. Det var Morten, den senere landskendte Højskoleforstander og Præst. Med taktfaste Skridt og en Bunke Stilebøger under Armen var han paa Vej ind til Byen, hvor han underviste i en Pigeskole. Vi udvekslede i Forbigaaende et »Godmorgen« eller »Goddag«, og stort mere havde vi heller ikke at sige hinanden den Gang.

*

*

*

Hos en falleret Landmand, der havde ned-
sat sig paa Nørrebro som Viktualiehandler
og Pølsefabrikant og ved Siden deraf havde
Middagspensionærer i sit Hjem, indtog vi
tre Brødre i Fællesskab Dagens Hovedmaal-
tid sammen med en halv Snes andre faste
Spisegæster. Det var to juridiske Kandida-
ter, en Provisor fra Nørrebros Apotek, en
Postfuldmægtig og endnu et Par andre Kon-
torfolk, — allesammen i mine Øjne halv-
gamle Mennesker, hvorfor jeg heller ikke
mellem dem ventede at finde nogen, jeg
kunde slutte mig til. Alligevel, naar jeg hele
Dagen havde siddet alene hjemme og tumlet
med matematiske Opgaver, var det en Op-
levelse for mig at være sammen med disse
Fremmede og høre paa deres Passiar om
Teatrene og andet Bynyt. Mens Duften af
Spækhøkerens krydrede Finker eller hvad
anden Mad, der var bleven tilovers fra hans
Butiksforretning, steg os op i Næsen, gik
Snakken omkring Bordet livlig og blev navn-
lig højroistet, naar den kom ind paa, hvad
der hændte henne paa Rigsdagen. Det var i

de politisk bevægede Aar, da Venstre for første Gang havde erobret Flertallet i Folketinget og straks under Chresten Bergs Førerskab rejste den Kamp for parlamentarisk Styre, der blev den danske Trediveaarskrig. Netop i disse Efteraarsdage, Oktober 1873, forsøgte Berg og hans haandgangne Mænd at klemme Livet af den siddende Højreregering ved at forkaste Finansloven uden Debat. Det var aabent Oprør, og overalt i Landet samlede Regeringsvennerne sig til Forsvar for Kongens grundlovssikrede Ret til at vælge sine Ministre efter Behag. Ogsaa ved Spækhøkerens Middagsbord blev der slaaet Alarm. Kamphanen her var den ene af Juristerne, en slagfærdig Debattør, Medlem af Senioratet i Studenterforeningen, den Gang Konservatismens Højborg i København. Fra den modsatte Side tog min Broder Morten Del i Striden sammen med Provisoren og et Par andre. Jeg selv, som endnu var uden al politisk Forstaaelse, kunde ikke lade være med at ærgre mig over den hele Staahej. Jeg maatte altid tænke paa, at disse Mennesker,

der sad her og snakkede sig hede i Hovedet i Anledning af en Udtalelse i Tinget, efter al Sandsynlighed vilde være ganske uforstaaende og ligegyldige, dersom Talen havde været om en ny teknisk Opfindelse, som maa-
ske skulde revolutionere Samfundsforholdene ganske anderledes grundigt end en nok saa radikal politisk Omvæltning.

Efterhaanden paavirkedes jeg alligevel af de andres Ophidselse. Den gjorde mig i hvert Fald nysgerrig. Jeg begyndte at læse Bladenes politiske Artikler, som jeg ellers plejede at springe over, og en Dag gik jeg ind til Kristiansborg for ved Selvsyn at faa Rede paa, hvad der foregik derhenne. Og da jeg først havde fundet Vejen til Folketingets Tilhørerloge, kom jeg der oftere, især naar Morgenavisen havde meddelt, at der kunde ventes et stormfuldt Møde med Talere af begge Partiernes Sværvægtsfægttere. Lad saa være, at det — i hvert Fald i Begyndelsen — nærmest var en ungdommelig Sportsforlystelse, jeg søgte der, jeg fik dog min aandelige Horisont udvidet, Interessen for Sam-

fundsspørgsmaal og borgerligt Fællesskab vakt.

En Dag, da jeg efter lang Ventetid i Køen udenfor, omsider slap ind paa den overfyldte Tilhørertribune, saa' jeg paa en af dennes forreste Bænkerækker et blondt Hoved, der flere Gange vendte sig om og nikkede til mig. Paa Grund af Afstanden og den usikre Belysning gik det ikke straks op for mig, at det var Morten. Mens jeg selv blev ikke saa lidt flov over at overraskes her, syntes han mærkeligt oplivet ved at se mig. Stadig vendte han sig smilende om og nikkede, og da vi bagefter mødtes udenfor og han fik at vide, at det ikke var første Gang, jeg var her, tog han mig kammeratligt under Armen, hvorpaa vi fulgtes den lange Vej hjem til Nørrebro. Jeg var aabenbart pludselig bleven voksen i hans Øjne, og der indlededes paa denne lange Spaseretur en broderlig Sympati og Forstaaelse, der skulde faa Betydning for mig langt ud i Fremtiden.

*

*

*

Jeg var nu begyndt at finde mig tilrette i Hovedstaden med dens Labyrint af Gader, Torve og Smøger. Jeg kendte nu ikke bare Vejen til Kristiansborg, men ogsaa til flere andre af de Seværdigheder, hvortil Adgangen var gratis. Det sidste var afgørende for mig ved Valget af Adspredelser. Mine knap tilmaalte Maanedspenge tillod ingen Udskejelser. Om Søndagen besøgte jeg Museerne og — undertiden — Kirkerne. Men jeg gik til Højmesse i Slotskirken, naar Biskop og kongelig Konfessionarius Martensen stod paa Prækestolen i Fløjlsornat med Kors og Stjerner, som jeg gik i Zoologisk Have for at se Næsehornet.

I Johanneskirken paa Nørrebro — min egen Sognekirke — prækede Frimodt, Byens mest omtalte Prædikant i disse Aar. Han var en af de den Gang nye, »missionske« Præster, en dansk Savonarola, hvis Flammetalen Søndag efter Søndag fyldte Kirken indtil livsfarlig Trængsel. Der var vel nok en Del, der — som jeg selv — kom der af Nysgerighed og for at kunne sige, at nu havde og

saa de hørt Helvedsprædikanten, der malede Himlen rød over København. Men Størsteparten af Tilhørerne var øjensynlig alvorligt grebet af hans ildfulde Forkyndelse. Mange sad under Prækenen med Ansigtet skjult i Hænderne, og adskillige hulkede højt eller udstødte ubeherskede Suk og Skrig.

Det fortælles, at da Grønlænderne var bleven kristnede og af Bibelhistorien havde hørt om Profeten Jonas og Hvalfisken, gik de længe efter til Flænsning og Opsprætning af en fangen Hval med et gudfrygtigt Haab om, at der af dens Indvolde skulde opstige en skindklædt Helgen med en Straaleglorie som en Midnatssol. Men er der egentlig Grund for os til at hovere over vore eskimoiske Landsmænd fra den Gang? Oplever vi ikke Gang efter Gang, naar et deklamatorisk Talent træder frem i dansk eller fremmed Ornat, at Folk trænges om hans Talerstol med Forventning om at møde en ny Aabenbaring? Og altid er det — komisk nok — vort solide, tungt fordøjende Borgerskab,

der lettest lader sig rive med og overbevise, fordi Tungefærdighed og sværmerisk Tale netop for den Slags Folk er Vidnesbyrd om guddommelig Beaandelse.

Et af Frimodts drastiske Virkemidler var, at han midt under Prækenen med fremstrakt Haand udpegede og direkte tiltalte en eller anden af Tilhørerne nede paa det tætpakke- de Kirkegulv. »Du gamle Synder dernede ... Ja, dig med det hvide Haar og Skæg. Det er dig, jeg taler til nu. Og mærk dig mine Ord: Dommens Dag er nær for dig. Er du be- redt?« Gang efter Gang var jeg Vidne til, at et saadant udpeget og tiltalt Offer sank besvimet sammen og blev baaret ud af det frivillige Samariterkorps, der altid var til- stede i Kirken, naar Frimodt prækede. Der- som han virkelig — som det blev sagt — ved at løfte sit Flammesværd mod Tiden og dens Ugudelighed drev mange forvildede Sjæle tilbage til Kirken, saa véd jeg til Gengæld i hvert Fald én, der altid forlod hans Kirke i oprørt Stemning og siden bevarede en uhel- bredelig Afsmag for den Art religiøs Pro-

paganda, som han — og flere efter ham — bragte paa Mode.

At der paa samme Tid var en anden Talerstol i København, hvorom en anden nyvakt Menighed paa lignende Maade trængtes, nemlig det Universitetskateder, hvorfra Georg Brandes holdt sine første Forelæsninger, vidste jeg maaske nok lidt om; men det var absolut ikke fra Universitetet, jeg ventede Forløsning for noget af det, der uklart foresvævede mig, eller Forstaaelse af den ved Tekniken forøgede Menneskelykke, som jeg gik og drømte om. Derfor fæstede jeg mig heller ikke ved, hvad jeg tilfældigt hørte derom.

Da nu Julen nærmede sig, og alle Butikker forkyndte det glade Budskab med lokkende Vinduesudstilling, blev min Længsel efter Randers og mine Venner derovre saa stærk i mig, at jeg for Alvor begyndte at spekulere paa at tage hjem i Ferien. Ved at spare paa Spækhøkerens Spisebilletter og skrabe Smørret rigtig tyndt mente jeg nok at kunne skaffe Rejsepenge, og det lykkedes

virkelig ogsaa. Dagen før Juleaften tog jeg hjem med Jernbanen over Fyen. Toget gik saa tidligt om Morgenen, at jeg maatte op ved Femtiden, dersom jeg skulde naa at lave Kaffe og smøre mig en Madpakke til den daglange Rejse. Hurtigtog var endnu en ukendt Ting. Der skulde standses og »raabes ud« ved enhver nok saa lille Holdeplads. Det betød, at der mellem København og Randers skulde stoppes op c. 60 Gange.

Med min Kuffert paa Nakken traskede jeg i Mulm og Mørke til Jernbanestationen ved Farimagsgade — den Gang Byens eneste, bortset fra en Træbarak for Sommerens Skovtrafik. I Forhallen myldrede det med Julerejsende, alle emballerede som til en Nordpolsfærd. Opvarmede Togstammer kendtes nemlig heller ikke den Gang. I 1ste og 2den Klasses Kupéer var der i den koldeste Aarstid anbragt Fodvarmere, lave Zinkbeholdere fyldte med ophedet Sand. Vi andre Rejsende maatte hytte os, som vi bedst kunde. I Mangel af Pelsstøvler havde de fleste Sivsko paa Fødderne, og de mange Stu-

denter, der ligesom jeg skulde hjem i Julen, bar til Beskyttelse mod Kulden deres store blomstrede, vatterede Læseslobrok uden paa Overfrakken og lignede Kinesere paa en Maskerade. Med tilfrosne Ruder og søvnigt lysende Oljelamper i Kupéerne, rullede det overfyldte Tog gennem Sjælland, og før vi naaede over Bælterne, var den korte Dag til Ende.

Allerede paa Fyen havde det tyndet godt ud i Kupéen, og fra Fredericia blev jeg en lille Tid helt alene. Men i Vejle, hvor der havde været Marked, fik Bænkene ny Besætning, denne Gang af lutter Landboer, der førte Torvetrængslens højroastede Munterhed med sig og fik mig til at spidse Ører. Efter fem Maaneders Københavnerliv hørte jeg med bevæget Hjerte igen mit jyske Modersmaal og indsnuste begærligt den minderige Duft af Drengetidens billige »Poseetobak«. En lystig gammel Knark, der sad ved Siden af mig, havde foran sig paa Gulvet en Sæk med noget levende i. Det viste sig at være en Pattegris, som han havde købt

paa Markedet. Han halede den frem ved det ene Bagben for at vi alle kunde beskue den og udtale os om dens Fremtidsmuligheder. Heller ikke jeg slap for at føle den paa Ryggen og gætte paa, hvad han havde givet for den. Jo, jeg var hjemme nu! Her var jeg atter mellem Landsmænd.

Først sent paa Aftenen naaede Toget Randers. Jeg havde skrevet til et Par af mine Kammerater, at jeg vilde komme, og da Toget bruste ind paa Stationen, stod en hel Klynge af dem paa Perronen. Henrykt sprang jeg ud af Kupéen; men saa skete der det, at de ved Synet af mig allesammen brast ud i en skraldende Latter. Det var min Hat — min Herrehat — der fik dem til formelig at knække sammen af Grin. Da jeg for fem Maaneder siden rejste herfra, havde jeg som alle Randersdrenge baaret Kasket med lav Puld og Skygge. Mine Kammerater havde overhovedet aldrig set mig med andet. Men i København, hvor kun de kommunale Gadefejere fra »Ladegaarden« gik med den Art Kasketter, havde jeg hurtigt maattet

skille mig af med mit hjemlige Hovedtøj.

Det blev nu ikke den eneste Gang, jeg ved denne Hjemkomst paa en ubehagelig Maade fik at mærke, at jeg allerede var bleven halvvejs fremmed for mine gamle Venner. Ved Sammenkomsterne i Skoleforeningen »Valhal«, som jeg selv havde været Medstifter af, og hvor Underholdningen ganske som den Gang bestod af Oplæsning, Deklamation, Gaadegætning og den Slags Ting, gik det yderligere op for mig, at jeg var vokset ud af Drengalderen, og det med andet og mere end en Hat. Ogsaa Genmødet med mine gamle Balveninder blev mig en Skuffelse. De var ingenlunde allesammen de Skønhedsdronninger, jeg i min Hjemlængsel havde gjort dem til. Da saa tilmed Julen hjemme i Præstegaarden var usædvanlig stille og ufestlig, fordi min Mor var syg og hele Tiden laa tilsengs, rejste jeg straks efter Nytaar tilbage til København.

ANDET KAPITEL

Foruden Morten og Knud levede ogsaa en tredje af mine ældre Brødre paa den Tid i København. Det var Erik, den ældste af hele Søskendeflokken. Han var allerede Læge og havde Ansættelse som Kandidat paa et af Byens Hospitaler, hvor han ogsaa boede. Paa Grund af den store Aldersforskel — over ti Aar — kendte jeg, da jeg kom til Byen, ikke meget til ham personlig, og han endnu mindre til mig. Men under hele min Opvækst havde han sysselsat min Fantasi paa lignende Maade som Livingstone og Stanley, al eventyrlysten Ungdoms store Forbilleder i den Tid. En Fjerdingsvej øst for Randers, hvor Landevejen var ført over et bredt og vandrigt Bækkeløb, havde jeg som Barn ofte staaet bøjet over Broens Rækværk og med Tanken paa denne store Broder stir-

ret drømmende ned paa de glidende Vande. Af mine ældre Søsken blev Bækken nemlig altid kaldt »Eriks Bæk«, og det var blevet mig fortalt, at han som ung Student sammen med en Kammerat var draget ud for at opsøge dens Kilder og efter flere Dages Vandring ogsaa havde fundet dem i en Mose højt oppe i Jylland. Da han havde taget Kandidatexamen var han med den samme Ven rejst ned gennem Evropa, helt ned til Middelhavet, og hans Breve fra disse lange Vandringer var altid bleven læst højt for os Børn derhjemme. Senere havde han et Aar som Skibslæge deltaget i et af Marinens Vintertogter til dansk Vestindien, og en af de faa Gange, jeg mindedes at have set ham hjemme i Præstegaarden, var efter hans Tilbagekomst fra denne Troperejse. At han ved den Lejlighed optraadte i Søofficersuniform bidrog sandsynligvis yderligere til i mine Drengøjne at omstraale hans høje Skikkelse med en blændende Glorie.

Her i København skete der nu det, at mine Følelser for ham slog saa fuldstændig

om, at jeg næsten ikke kunde taale at se ham, naar han nu og da kom ud til os for at besøge Knud. I min ungdommelige Selvfølelse følte jeg mig blodig krænket ved, at han altid maatte tænke sig om for at komme paa, hvad jeg hed og hvorfor jeg i Grunden opholdt mig i København. En Polytekniker var endnu den Gang et ret taaget Begreb for mange Mennesker, og bestandig gjorde han mig de samme Spørgsmaal om, hvad det var for en Examen, jeg laa herovre og forberedte mig til, og om den førte til noget. Jeg havde mangan Gang ondt ved at lægge Baand paa min Irritation, og nu, da jeg i nedslaaet Stemning var vendt tilbage fra Julebesøget i Randers, kom det et Par Gange til saa alvorlige Sammenstød imellem os, at Knud og jeg blev enige om for Fredens Skyld at flytte fra hinanden. I nogle Maaneder levede jeg derefter paa Flugt fra det ene gyselige Nørrebro pensionat til det andet, indtil jeg var saa heldig at finde Vej til Nyboder. Hos et prægtigt gammelt Ægtepar af »Holmens faste Stok« fik jeg et virkeligt Hjem, hvor

jeg i en Aarrække skulde komme til at nyde godt af den næsten 80-aarige Kones bedste moderlige Omsorg.

Under alt dette var den frygtede Examen rykket nær. Jeg var saa heldig at slippe gennem Pigtraadshegnet, hvor saa mange andre blev hængende, og var altsaa nu — ikke fyldt 17 Aar — polyteknisk »Examinand«, som det hed, og saa' Fremtiden ligge for mig som en banet Kongevej ud til mine store Forhaabningers Opfyldelse. Senere fik jeg at vide, at dog én af Dommerne havde modsat sig min Antagelse. Det var Julius Petersen, den yngste af Lærestaltens matematiske Professorer, der oprindeligt havde været Krambodsvend og først i 23-Aarsalderen var bleven Student. Men næsten samtidig med sin Studenterexamen havde han vundet sig et stort Navn blandt Matematikere — et Verdensnavn — med en tynd lille Bog »Metoder og Teorier«, der ved sin Fremkomst virkede som en Aabenbaring. De mest udviklede konstruktive Opgaver i Geometrien forvandlede ved hans Fremgangsmaade næ-

sten som ved Trolddom til rene Bagateller. Nu var det saadan, at den ene af de fire skriftlige Opgaver, der blev givet os ved Prøven, forudsatte Kendskab til disse nye Metoder; men min gnavne Magister havde ikke fundet det Umagen værd at fortælle mig om dette udskegne Mirakelmageri, saa jeg gik op til Examen uden at vide det mindste om det. Ikke desto mindre lykkedes det mig at løse den stillede Opgave, omend rigtignok paa en langt besværligere og omstændeligere Maade end forudsat. Gamle Professor Steen havde nu ved Censureringen gjort gældende overfor Julius Petersen, at jeg netop ved at løse Opgaven paa min egen Maade havde vist Evner til selvstændig Tænkning og ikke maatte afvises. Men Julius Petersen tilgav det aldrig og omtalte mig bestandig som: »Den Fyr, der var saa fræk at gaa op til Adgangsprøven uden at kende mine »Metoder og Teorier«.

*

*

*

Den polytekniske Læreanstalt, hvis mange Bygninger nu dominerer et af Københavns moderne Kvarterer, laa den Gang klemmt inde mellem to Smøger i den akademiske Bydel omkring Frue Plads. Da den i 1829 oprettedes paa H. C. Ørsteds Initiativ, blev to gamle, sammenbyggede Professorgaarde gjort anvendelige til Formaalet. I den ene, der vendte ud til Skt. Pederstræde, var der nu en stor Høresal og et teknisk Laboratorium. Den anden — Ørsteds tidligere Embedsbolig — havde et Par mindre Auditorier, men var forøvrigt fyldt med Tegnestuer helt op til Hanebjælken. Oprindelig var der knyttet Værksteder til Anstalten; men efterhaanden som Lærdommen havde bredt sig i Undervisningen, kom de til at staa tomme og nedlagdes tilsidst helt. »Examinanderne blev ikke levnet Tid til at benytte dem«, hedder det i en Erklæring derom.

En af Skolens seneste Direktører, Professor Hannover, har nylig i et Interview udtalt sig saaledes om Forholdene paa den Tid: »Det var ejendommeligt at komme paa Fa-

briksbesøg den Gang; der var ikke mange Polyteknikere som Ledere — de praktisk uddannede Mænd spillede en langt større Rolle. Hos Burmeister & Wain var der slet ingen Polyteknikere i Ledelsen. De faa, der var ansat der, brugtes til underordnet Tegnearbejde, medens Skotten Halley var B. & W.s store Navn. Jeg husker ogsaa, hvor fremtrædende en praktisk men ganske ustanderret Mand som Hüttemeier var baade i Industrien og Borgerrepræsentationen.«

Ja, saadan forholdt det sig virkelig, og det var jo ikke opmuntrende Udsigter for et ungt Menneske, der var gaaet ind i Faget med saa taarnhøje Forventninger som jeg. Af de to polytekniske Kandidater, der i de sidste Aar var gaaet ud fra Lærestalten med Udmærkelse, opnaaede den ene en Ansættelse ved Vejevæsenet i Vendsyssel og forblev i denne Stilling til sin Død. Den anden blev Tegnelærer paa Landbohøjskolen og privatiserende Filosof. Det var Ludvig Feilberg.

Anstaltens daværende Direktør var Carl

Holten, H. C. Ørsteds tidligere Amanuensis, nu hans Efterfølger som Fysikprofessor, — en Tyksak, der med sit frodige Huld og sine spillende brune Øjne forbavsende lignede Velazquez's berømte Billede af en spansk Borgmester i Berliner-Musæet. Han var en skattet Selskabsmand i Københavns bedste Familjekredse, en vittig Bordtaler ved et festligt Maaltid; men heller ikke afslog han en Indbydelse til vor polytekniske Forenings jævne Pøsegilder, Maskerader og andre burschikose Fester. Allergladest var han dog for en Opfordring til at agere med i vor aarlige Dilettantkomedie paa det gamle Hofteater, og altid foretrak han at optræde i de mest overgivne Roller, f. Ex. som Verdens Herkules i Farcen af samme Navn, hvor han viste sig for Publikum i Trikot og jonglerede med vældige Vægtlodder af Pap. Eftertiden har med Forundring spurgt, hvordan det dog gik til, at en saadan Levemand og Broder Lystig var bleven sat i Spidsen for Landets tekniske Højskole paa et Tidspunkt, da Ingeniørvidenskaben havde sit store Gen-

nembrud, ja stod i Begreb med at omskabe Verden næsten som ved en ny Skabelsesakt. Men indenfor den københavnske Intelligens levedes der endnu ret ubekymret i Efterskæret af Vaudevilletidens nedgaaede Sol, og det til Trods for stadig hyppigere og alvorligere Paamindelser om, at en ny Dag var i Frembrud. Nylig havde saaledes den første store Arbejderdemonstration fundet Sted ude paa Nørrefællø, hvor Husarerne havde maattet rykke ud og hjælpe Politiet med at slaa Revolten ned og fængsle Førrerne.

Forøvrigt var Holten ingenlunde nogen daarlig Lærer. Det var ikke udelukkende som festlig Bordtaler, men ogsaa paa Katekederet han forstod at fængsle sine Tilhørere. Han var i det hele stærkt paaskønnet af Eleverne, overfor hvem han altid viste sig som en forstaaende, halvt faderlig Ven og — med nogen Grund jo — som en mildt dømmende Ordenshaandhæver. Gennem en Medstuderende, Oscar Ellinger, den senere Landbohøjskoledirektør og Politiker, der var

hans Plejesøn og boede hos ham, var jeg bleven indført i hans gæstfrie Ungkarleghjem i den gamle Ejendom paa Hjørnet af Nørregade og Dyrkøb. Et Par Gange nød jeg endog den sjældne Udmærkelse at blive indbudt til hans udsøgte smaa Middagsselskaber, hvor jeg sad tilbords med en Kreds af hans nære Venner, lutter ansete Mænd med den samme forvante Smag for Livets Goder som han selv. Jeg med min spartanske Opdragelse betragtede dybt forbavset disse Herrers frimodige Hengivelse til Bordets mangeartede Nydelser. Naar de langsomt nedsvælgede en med fire Draaber Citronsaft højtideligt indviet Østers og derpaa med lukkede Øjne langsomt tømte et Glas af en ældgammel Madeira, kunde jeg have en Fornemmelse af at overvære en hemmelighedsfuld kultisk Ceremoni.

En større Modsætning til Holten, baade hvad Ydre og Væsen angik, end den gamle Matematikprofessor Adolf Steen, kunde ikke tænkes. Steen havde i sin Ungdom del-

taget i Treaarskrigen som Frivillig, og Livet igennem vedblev han at være en Hugaf, der trak blank overfor alt og alle, som mishagede ham. Han havde haft Sæde baade i Rigsdagen og i det københavnske Borgerraad og begge Steder indjaget Folk Skræk med sin polemiske Ubændighed. Nylig havde han igen vakt stor Bestyrtelse som officiel Taler ved Universitetets aarlige Reformationsfest. Han havde spottende betegnet den lutherske Kirkerensning som en Omvæltning fra Dynen i Halmen og krævet al Undervisning her i Landet for Alvor reformat, saa der ingen Steder, lige fra Universitetets teologiske Auditorier til Landsbyernes Barneskoler, fremførtes Paastande, der stred mod vor nuværende Naturerkendelse.

Tanker af den Art havde ganske vist længe, men i det skjulte fundet velvillige Ører i den akademiske Verden. Adskillige af Landets allerhøjeste Værdighedspersoner, hvem ingen mistænkte for sligt, var i Virkeligheden overbeviste Fritænkere, Verdensmennesker uden al Religion og uden anden Bi-

bel end Statskalenderen! Men for saadanne Folk havde Irreligiøsitet og Spotten over Præster og Degne været et aandsaristokratisk Frimureri, som de behagede sig i paa Tomandshaand og bag lukkede Døre. Med Georg Brandes som Herold traadte nu ved aandelige Turneringer den frie Tankes Ridere ind paa Kamppladsen med aabent Visir, til stor Forargelse ogsaa for disse gamle betitlede og bestjernede Voltairianere, hvoraf flere i Anledning af Steens Tale viste sig for Offenheden i al deres officielle Værdighed og korsede sig sammen med baade Præster og Degne.

*

*

*

Lærestalten med dens gratis Lys og Varme blev for mig som for de fleste andre Examinander efterhaanden et Hjem, hvor jeg opholdt mig det meste af Dagen og undertiden ogsaa om Aftenen. Udenfor Forelæsningstimerne udfoldede der sig i de altid aabne Tegnestuer et utvungent Klubliv,

som baade Direktør og Inspektør saa' gennem Fingre med, velsagtens fordi det havde aargammel Hævd. I Frokosttiden spejlede vi Æg og lavede Kaffe paa vore egne Spritapparater. Et Slag Kort bagefter tog vi os ogsaa gerne. Kom en Sælgekælling gennem Gaden og raabte med røgede Sild eller Frugt, blev der hisset en Spaankurv ned til hende med Penge og en Ordreseddel. I det Værelse paa 2den Sal, hvor min Aargang havde tilhuse, var vor Favorit blandt disse syngende Madammer en statelig Skovser med grønt Skørt og Kysehat. Naar vi genkendte hendes mørke Røst henne i Gaden, fik vi travlt med at indsamle Skillinger og bringe Hejseapparatet i Orden. Sammen med Pengene fulgte gerne bagpaa Ordresedlen en øm Kærlighedserklæring paa Vers eller Prosa, og naar hun havde læst den, sendte hun smilende et Fingerkys op til Vinduet. Saa vaudevilleagtigt kunde ogsaa Gadelivet endnu forme sig i København den Gang.

I et Par Middagstimer blev Arbejdet paa Tegnestuerne overvaaget af to Assistenten,

to yngre polytekniske Kandidater, der desuden havde det Hverv at være os til Hjælp ved Beregningsopgaver. Den ene af dem var Ludvig Feilberg. Saaledes lærte jeg allerede paa det Tidspunkt denne mærkelige Mand personlig at kende. Han var Vestjyde; men intet hverken i hans Ydre eller hans Sind fortalte om, at han havde sin Hjemstavn i dette vejrbarske Kystland. Han var spinkel af Bygning, havde et fint, tænksomt Smil og milde Øjne. Han var kommen til Verden i en ensomt liggende Præstegaard i Ringkøbingegnen og havde aldrig gaaet i Skole. Velsagtens ogsaa af den Grund var han bleven noget helt for sig selv, et følsomt Barn, aarvaagent iagttagende som et Naturvæsen og samtidig lydhør for alt, hvad der rørte sig i hans eget Indre.

Vort Bekendtskab fornyedes, da jeg en halv Snes Aar senere for en Tid slog mig ned paa Frederiksberg, hvor ogsaa han boede. Naar vi mødtes paa Villavejene, slog vi gerne Følge og opfriskede Minderne fra den gamle Læreanstalt. Han havde i Mellemtiden

ved sine Skrifter samlet en beundrende Vennekreds om sig, ret egenlig et Troessamfund, en Menighed, der følte sig religiøst opbygget af hans strengt naturbegrundede men samtidig ejendommeligt stemningsfulde Livsbe-
 tragtning. Endnu den Dag i Dag — tyve Aar efter hans Død — valfartes der til hans Grav paa Frederiksberg Kirkegaard. Ogsaa udenfor Danmark havde han Læsere, der dyrkede ham som en Vidsomslærer. Helt oppe i det nordligste Norge har jeg truffet en Mand, en anset Kunstner, der med nor-
 røn Uforbeholdenhed erklærede, at af alle danske Skribenter — den »fælt udskregne« H. C. Andersen ikke undtaget — var Ludvig Feilberg den eneste, han misundte os.

Hvad der i Særdeleshed indtager ved hans Skrifter er vel nok de indskudte smaa Stemningsbilleder, hvormed han overalt opliver og illustrerer sin saglige Fremstilling. Han var en stor Ordkunstner, udrustet med et nok saa fint Sprogøre som J. P. Jacobsen, der omtrent samtidig med ham traadte frem i Literaturen. Han skyede i Modsætning til

Niels Lyhnes Digter den udpyntede Stil, det søgte Ordvalg, de prunkende Farver, al den Overlæsselse i det hele, der røber sit Ophav som en Kunstens Parvenu.

At han i sin Naturopfattelse var paavirket af H. C. Ørsted, stod ham selv ganske klart. Han kaldte sig gerne slet og ret for Ørsteds Discipel. — I den siden Verdens Skabelse standende Strid mellem Kain og Abel om Offerrøgens Retning, fik de da ogsaa samme Skæbne — Abels Skæbne. Som Forfatteren af »Aanden i Naturen« i sin Strid med Grundtvig til Skade for Naturerkendelsen herhjemme blev bragt til Tavshed af Digterpræstens polemiske Asenskæft, saaledes nedlarmedes ogsaa Feilbergs Stemme udenfor hans egen Menighed af Torveskraalet fra Døgnet store og smaa Aviser. Hans Betydning blev derfor ikke saa varig, som det med Grund var ventet af ham selv og hans Tilhængere. Nutidens Ungdom kender ham vist næppe nok af Navn.

*

*

*

Til Trods for min daglige Sysselsættelse med den højere og højeste Matematik, vilde det aldrig lykkes mig at faa Debet og Credit i mit private Regnskab til at stemme. Det gik mig, som det gaar saa mange unge Mennesker, der kommer fra Provinsen til Hovedstaden og ikke formaar at gøre sig komplet døv for Lokkesangen fra Byens Forlystelsesliv: et flækket Surbrød med Ost eller Pølse og en opvarmet Rest af Morgenkaffen maatte ofte gøre det ud baade for Middags- og Aftensmad. En Dag, da det saa' værst ud for mig, fik jeg i Avisen Øje paa en Annonce fra en Tømrermester, der søgte Medhjælp til Kopiering af Arbejdstegninger i nogle tidlige Morgentimer. Jeg gik hen til Manden, og efter at have aflagt Prøve paa min Tegnefærdighed fik jeg Pladsen og kunde herefter temmelig regelmæssigt gøre mig tilgode i det Køllerske Spisehus i Pilestræde, hvor man fik en Tallerken Risvælling, en Portion Lever eller Hakkebøf og en tomme-tyk Skive Rugbrød for 45 Øre. Ogsaa kunde jeg nu af og til tillade mig at gaa i det kon-

gelige Teater, som denne Vinter blev genaabnet i sin nye Bygning med en Række Festforestillinger. Men nu som før var det den gratis Underholdning i Folketinget, jeg fortrinsvis tyede til, naar jeg følte Trang til at hvile Hjernen, og Tinget var atter denne Vinter en Slagmark, hvor det gik hedt til.

En ny Højreregering havde om Sommeren afløst den tidligere, efter Sigende med det Formaal at forsøge paa en Tilnærmelse til den medgørligste Del af Oppositionen. Der taltes endogsaa om Muligheden af at optage en eller to af de føjeligste i Ministeriet. Men Berg, der som saa mange store Hærførere allermest frygtede Lumskerier og Snigløb af sine egne Generaler, vilde i Øjeblikket ingen Forsoning. Straks ved Samlingens Begyndelse iværksatte han det larmende Opør med Ministeriet, der er gaaet over i vor politiske Historie under Navnet Kældernæs Affæren. En Skolelærer i den lollandske Landsby Kældernæs havde ved en Fællespisning udbragt det pligtskyldige Leve for Kongen i saa skødesløse Vendinger, at der

var bleven tildelt ham en ministeriel Tilrettevisning. Berg svarede nu i Tinget ved at undsige Ministeriet, og samtidig benyttede han Lejligheden til at jage de Partifæller, der kunde mistænkes for at lade sig lokke til et Forræderi mod ham og Partiet, en alvorlig Skræk i Livet.

Den parlamentariske Kamptids fremragende Historiograf Erik Henrichsen skriver derom:

»Berg udfoldede i disse Aar stærkt den demagogiske Side af sit politiske Væsen. Medens hans Taler fra Sommermøderne 1871 og 1872 endnu havde Præg af politisk Oplysning og Vækkelse, begyndte de i 1873—74 at faa en stærkt ophidsende Karakter og rejste Hadet paa begge Sider. Han benyttede nu ogsaa denne i og for sig ubetydelige Kældernæssag til at hidse Lidenskaberne ved at bringe den ind i Folketinget, hvor den gav Anledning til en af de mest lidenskabelige Debatter, dette Ting har oplevet.«

Det er rigtigt nok. Jeg kan bevidne det. Jeg var selv tilstede ved denne Holmgang

mellem Rigets udkaarne Mænd, godt hundrede i Tal, adelige Godsejere og vadmelsklædte Bønder, glatragede borgerlige Embedsmænd og langskæggede grundtvigianske Landsbylærere; derimod endnu ikke en eneste Repræsentant for Byarbejderne. Berg, der havde sin Plads i den inderste Runding af de to hestekoformede Bordrækker omkring Formandens ophøjede Sæde, sad som altid, naar han ikke havde Ordet, neddykket i Papirer, begravet bag opstablede Tryksager, der omgav ham som en Forskansning, — det berygtede »Bergske Departement«, hvorfra Forhandlingerne i Virkeligheden ogsaa lededes.

Et af Tingets menige Medlemmer stod og talte, da jeg efter lang Ventetid ude paa Trappen slap ind i Tilhørerlogen. Tinget havde ingen Talerstol den Gang. Medlemmerne talte fra deres Pladser, og naar det ikke var en af Partiførerne, der havde Ordet, spaserede Medlemmerne temmelig ugenert omkring som i en Selskabssal, aflagde Visitter hos hinanden eller samledes i disku-

terende Klynger i de rummelige Vinduesfor-
dybninger, hvor Snakken undertiden kunde
blive saa højrøstet, at Formanden maatte
gribe til Klokken for at skaffe Ro. Først efter
endnu nogen Tids Forpostfægtning, der
skulde forberede Hovedangrebet, tog Berg
Ordet. Da han rejste sig bag sin Vold af
Papirer, og mens han med beregnende Lang-
somhed drak af det Glas Vand, som en
Rigsdagstjener straks havde stillet hen foran
ham, bredte en forventningsfuld Stilhed sig
i Salen og paa Tilhørerpladserne. Og som
for yderligere at forhale Spændingen udføl-
dede han et nystroget Lommetørklæde og
lod i Mangel af en Kamplurs Toner et Par
kraftige Stød fra Næsen runge gennem
Salen.

Berg skulde helst ses og høres ved store
Folkemøder under aaben Himmel paa en
Baggrund af Skov og brede Marker og med
et bølgende Menneskehav foran sig. Her i
den stilfulde Slotssal kaldte hans altfor so-
lide Skikkelse og hvide Degneslips i Forbin-
delse med hans bombastiske Patos lovlig

ofte paa Smilet. Naar jeg i min Ungdommelighed alligevel altid imponeredes af ham, var det paa Grund af den Uforfærdethed, hvormed han — en slet og ret Landsbylærer — tog Landets højeste Rangspersoner i Skole og brændemærkede de Veteraner fra Frihedskampene i Aarhundredets Midte, der nu sad i Tinget som Ministeriets sikre Støtter. Den tidligere, mangeaarige Ministerpræsident, gamle Hall, Middelstandens ideale Statsmand, forlod under hans Tale gentagne Gange i Ophidselse sin Plads og rokkede hen imod Udgangen og tilbage igen, som om han ikke kunde blive enig med sig selv, om han skulde gaa eller blive. En Gang standsede han undervejs og vekslede nogle Ord med et elegant klædt yngre Medlem af Tinget, der under hele Mødet havde spankuleret hanestolt op og ned ad Gulvet og — i Modsætning til den gamle Politiker — moret sig fortræffeligt. Det var Jacob Scavenius, Herren til Gjorslev, udset til at blive Landets Kirke- og Undervisningsminister for den kommende Tid.

Det stormfulde Møde fik som bekendt uanede Følger. Straks efter, at Berg havde sluttet sin timelange Tale med at fremsætte Forslag til et Mistillidsvotum, rejste Ministeriets Chef sig og udtalte, at dersom dette Forslag vedtoges, vilde han se sig nødsaget til at henstille til Hs. Majestæt at benytte den ham ved Grundloven givne Ret til at opløse Tinget og udskrive nye Valg. Denne uventet kraftige Optræden af den hidtil saa venuesæle og forhandlingsvillige Regeringschef havde en Virkning i Venstres tætte Rækker som en Kattepote i en Muserede. Af Partiets Bagtrappepolitikere blev Berg tvunget til at blæse Retræte og tage Dagsordenen tilbage. Og nu rullede Hjulet videre ned mod Afgrunden. Efterat det ved denne Lejlighed var kommen for Dagen, at Berg som Førerskikkelse var en Kolos paa Lerfødder, hans Hær en Falstaffsk Armé, der smurte Haser ved den første Salve, fik Reaktionen Blod paa Tanden, dens Krav om en stærk Mand, der uden Skrupler vilde slaa Bondeoprøret ned og skaffe Ro i Landet, blev mere

og mere højrøstet. Det var Estrup, Herren til Skafføgaard, tidligere Indenrigsminister, man raabte paa; og da han et Aarstid efter virkelig traadte til, opfyldte han jo ogsaa fuldt ud de Forventninger, Reaktionen havde knyttet til ham og hans intime Forstaaelse med Kongen.

I Stedet for en Skamstøtte til Ihukommelse af dette forræderisk genopvakte Herremandsvælde staar der nu paa Ridepladsen foran den nye Rigsdagsbygning en kolossal Rytterstatue af Kongen, et Æresminde. I korrekt Skolerytterstilling sidder Majestæten paa Hesten og faar den til at danse lystigt under ham. Dersom Mindesmærket skal opfattes sindbilledligt ligesom Rytterstatuen paa Kongens Nytorv, hvor hans Navne træver i Sejrssglæde henover en overvunden Fjende, kan der ikke indvendes noget væsentligt mod Fremstillingen. I den langvarige Konflikt mellem Konge og Folk holdt Chr. IX sig virkelig stram og strunk i Sadelen. Og hvordan skulde han ogsaa faa Forstaaelse af den ubodelige Skade, disse Lovløse

hedens Aar førte med sig for Land og Folk? Da han og Dronningen midt under Kampen havde Guldbryllup, hilstes de næsten fra alle Hold med undersaatlig Hyldest af den for Retskrænkelser efterhaanden sløvede Befolkning. Over hele Landet bølgede Kongerøgelsen som i Enevoldsmagtens kronede Dage. Tilsyneladende i hvert Fald var der almindelig Glæde over denne fremmedfødte Monark, der havde frataget Folket det af Forgængeren givne Frihedsbrev og mir nichts, dir nichts puttet det i Lommen.

TREDJE KAPITEL

Dengang jeg havde boet to Aar i København, kom en Del af mine gamle Skolekammerater fra Randers dertil som Studenter, og der var navnlig to af dem, som jeg paany knyttedes til i solidt Venskab. Den ene var Johan Rohde, med hvem jeg i sin Tid havde gjort en Fodtur til Skagen. Skønt kunstnerisk Skabertrang allerede den Gang kriblede ham i Fingrene, saa han i ledige Øjeblikke altid sad med et Stykke Tegnepapir foran sig og en Blyantstump mellem Fingrene, havde han besluttet at studere Medicin og blive Læge. Da vi første Gang mødtes paa en københavnsk Gade, kom han fra en Markandiserbod og havde under Armen et Dødningehoved løst indpakket i Avispapir. Den anden tidligere Skolekammerat var Otto Elmenhoff, Sønesøn af den fra Litera-

turhistorien fordelagtigt kendte Randers-
Bogtrykker Elmenhoff, Medudgiver af Steen
Blichers Blad »Nordlyset« og i det hele en
forstaaende og hjælpsom Ven af Digteren i
hans kummerfulde Spentrupdage.

Rohde var af sine Forældre bleven anbragt
som Enepensionær hos en ældre Dame, en
Klasselotterikollektrice, der boede i Admi-
ralgade. Velsagtens har det været hendes
statsautoriserede Virksomhed, som Foræl-
drene havde følt sig betryggede ved, da de
indlogerede Sønnen i denne berygtede gamle
Bydel omkring Hummer- og Laxegade, dette
Sodoma, der af Byens unge og gamle Leve-
mænd med en Hentydning til disse Gade-
navne havde faaet Kælenavnet »Mayonnaise-
kvarteret«. Lotterikollektricen selv var en
højest agtværdig, halvhundedaarig Frøken,
en Embedsmandsdatter fra Provinsen. Skønt
hun uden Tvivl havde sine fleste og solide-
ste Kunder blandt de omgivende Smaagaders
professionelle Synderinder, var Tonen i hen-
des Hjem ganske ubesmittet af disse Omgiv-
elser, hvis sande Karakter hun næppe hel-

ler havde nogen klar Forestilling om, i hvert Fald opfattede helt naivt. Baade Elmenhoff og jeg var snart bleven faste Middagspensionærer hos hende, og daglig samledes vi tre genforenede Venner i hendes gammeldags hyggelige Stuer og holdt efter Middagen Tobakskoncilium inde i Rohdes Værelse.

En Modsætning til denne kammeratlige Idyl var Forbindelsen med en af mine polytekniske Medstuderende, et Venskab, der efterhaanden var blevet mig selv ret gaadefuldt. Han var en Del ældre end vi andre paa Holdet, fordi han først havde studeret Teologi en Række Aar; men den daglige Omgang med Skriften og dens hellige Mænd havde — som han sagde — kvalt Velærværdigheden i ham. Han havde saa en Dag talt paa Knapperne og »faaet denneher Smedevidenskab stukket ud«. Hans Navn var Hansen-Schaffalitzsky; men om han virkelig hed saadan eller for Løjers Skyld bare kaldte sig saadan, hvad godt kunde ligne ham, blev mig aldrig helt klart. Forholdet var vistnok

det, at hans Far, en fynsk Landarbejder, havde tjent i en af den adelige Slægts Gaarde og faaet Tilnavn deraf. For Nemheds Skyld kaldtes han paa Læreanstalten enten Hansenitzsky eller Schaff-Hansen, i Almindelighed bare Schaff.

Han var et ypperligt Hoved, men havde et skrøbeligt Helbred og — navnlig — et vanskeligt Sind at slaas med. Han var altid af en anden Mening end den, han i Øjeblikket talte med. I hans lange, tynde og ledde-løse Krop huserede en Modsigelsesdjævel, som ikke en Gang vore Lærere kunde binde Munden paa. En Dag forlød det, at han efter et heftigt Sammenstød med en af dem var gaaet sin Vej og havde knaldet Porten i efter sig med en svovlet Forbandelse. Vi ventede at se ham igen den næste Dag, men han kom aldrig tilbage. Jeg savnede ham i Begyndelsen en Del mere, end jeg holdt af at tilstaa for mig selv, men følte mig samtidig underlig lettet ved at være bleven ham for bestandig kvit. Saa en Søndag Eftermiddag, nogle Maaneder senere, da jeg var drys-

set ind i Kafé Himmerig paa Hjørnet af Skindergade og Frue Plads for at kigge i de illustrerede Blade, førte Tilfældet os atter sammen.

Jeg sad ved et af de Vinduer, der vendte ud til Kirkepladsen, da han kom stormende ud fra Billardværelset med en Kø over Skulderen og raabte paa Tjeneren. Da han opdagede mig, hilste han med Køen, og bagefter slog han sig ned ved mit Bord for nogle Øjeblikke. Med et Hovedkast i Retning af Læreanstalten spurgte han, om jeg stadig »hang ved Patten« derovre i Ammestuen. Selv havde han igen talt paa Knapperne, og det var denne Gang faldet ud til Fordel for Sprogvidenskaben, navnlig moderne Sprog. Men for Resten — sagde han — var det filosofiske Fakultet en Aandssvageanstalt ganske Mage til Universitetets andre. Professorerne adskilte sig kun fra de rigtige patenterede Idioter ved at have kongelig Udnævnelse og være pensionsberettigede.

Frue Kirkes store Klokke tonede hult ned over os, mens han talte. Der blev ringet sam-

men til Eftermiddagsgudstjeneste. Da Klokken tav, blev ogsaa han tavs og saa' op til Taarnet med en løjerlig Grimace. Jeg maatte tænke paa, hvad han en Gang med den samme Grimace havde fortalt mig, at han undertiden kunde faa sentimentale Tilbagefald til sin teologiske Fortid, ja virkelig fortryde, at han i sin Tid gav Afkald paa at lægge sig Mave til i et landligt Præstegaardsliv sammen med en køn og from Kone og en Redefuld af Unger. For at forklare sit Fra-fald fra Kirken havde han paa sin egen Måne citeret Matthæus: »Ingen sætter en Lap af uvalket Stof paa en tyndslidt Buksebag«. Og han kaldte Kirken for en stor Lappe-skrædderforretning, hvor emsige Præster hver paa sin Maade søgte at bøde paa Troens mølædte Klædebon. Jeg vidste, at han kaldte sig for Kierkegaardianer, endog i 8de Potens; men hvad det betød havde jeg kun et mangelfuldt Begreb om.

Ude paa Kirkepladsen kom nu Præsten gaaende, en smuk ung Mand i Ornat og med sin Kone eller Kæreste under Armen. Schaff

bøjede sig frem over Bordet, kneb det ene Øje til og viste med det andet ud gennem Vinduet.

»Se paa ham der! En skikkelig Fyr uden en Tanke i Hovedet. Sandsynligvis Sjællands fremtidige Biskop. Nu gaar han ind og præker for de Bodfærdige i Silke og Hermelin. Vær sikker paa, at Folk bagefter vil forlade Kirken i den opbyggeligste Stemning; men paa Hjemvejen vil de storme ind i Bagerbutikkerne og med Vand i Munden mønstre det fremlagte Wienerbrød for at tage de lækreste Stykker med hjem til Søndagskaffen. Er det ikke rørende? Men hvad siger Skriften? Der staar, at da Mesteren havde talt paa Bjerget, gik hans Tilhørere dybt rystede bort, og mange forargedes paa ham. Se, det er jo en lidt anden Passiar. Hvordan skal Godtfolk faa Rede paa det?«

Han blev ved at snakke. Naar Schaff først havde faaet Munden paa Gled, vældede Ordene stødvis ud af ham som Vandet af en Pumpe. Men nu kom Tjeneren hen til Bordet, prikkede ham paa Skulderen og min-

dede ham om, at den »Saft«, han havde bestilt, var sat ind i Billardværelset. Saa sprang han op med et Brøl, hilste med en hastig Haandbevægelse og skyndte sig bort. Selv blev jeg siddende, og som altid, naar jeg havde talt med ham, sank jeg hen i Grublen over, hvad det vel var hos dette uhyggelige Menneske, der mod min Vilje tiltrak mig og paa næsten dæmonisk Maade selsatte mine Tanker. Der skulde endnu gaa en rum Tid, før jeg forstod det.

*

*

*

Indenfor Brødrekredsen var der i disse Aar sket det, at Erik efter endt Hospitalsuddannelse var rejst til Vestindien for at overtage en Stilling som Læge paa Skt. Thomas. Om han og jeg forinden var bleven forsonede, husker jeg ikke; men da han efter nogle Aars Forløb vendte tilbage, var der i hvert Fald ingen Misstemning imellem os, ja Erik blev i Tidens Løb vel næsten den af mine mange Søkende, jeg kom til at staa

nærmest. Ogsaa Morten havde nu forladt Byen. Han var bleven forlovet, og for at kunne gifte sig var han taget hjem til Randers, hvor han gik Far tilhaande i hans Præstegerning og ved Siden deraf ernærede sig ved Undervisning. Tilbage var nu kun Knud, hvem jeg en sjælden Gang traf hos en gift Onkel, der var Læge og førte et gæstfrit Hus. Men Familjelivet var noget, jeg mere og mere tabte Smagen for.

Min Omgangskreds blandt Fremmede var til Gengæld bleven stærkt udvidet i disse Aar. Skønt jeg hverken ejede Silkevest eller Laksko, og min hele Galapragt bestod af et Par hvide Glacéhandsker, som jeg selv rensede med Benzin efter hver Balaften, var jeg efterhaanden bleven hvirvlet ind i en hel Del københavnsk Selskabelighed. I min danseglade Hjemby havde jeg lært at optræde kavalermæssigt i en Balsal og navnlig at »føre« min Dame under Dansen, det vilde den Gang sige at suse gennem Salen med hende i Datidens vilde Gallopader og Mazurkaer, saa hendes lange Ungpigepletninger slog mig

om Ørerne. Naar vi efter en saadan Himmelfart atter naaede Jorden, og Fletningerne faldt til Hvile paa den unge Dames Ryg som et Par sammenfoldede Zefyrvinger, kunde det trods Manglerne i min Paaklædning hændes, at jeg belønnedes med et taknemligt Blik, undertiden endog med et ømt Haandtryk.

Ved en af mine Medstuderende, hvis Forældre ejede en Villa i Rosenvænget, var jeg bleven indført hos flere Familjer i denne ejendommelige københavnske Haveby, der havde sin egen Jargon, og hvor alle syntes at være i Familje, hvad mange af dem virkelig ogsaa var. Det fælles Ophav var en gammel Handelsgartner, der havde ejet store Havearealer her og efter Sigende haft for Skik at skænke sine Svigersønner en Byggegrund i Bryllupsgave. Ved en større Aftenfest med Dans i en bekendt Kunstmalers store Villa var jeg for første Gang sammen med en Digter. Det var Vilhelm Bergsøe, en nær Ven af Maleren. Jeg havde i sin Tid som alle andre unge læst hans Roman »Piazza del Popolo« med dens underholdende Skil-

dringer af Kunstnerlivet i Rom og — som virkningsfuld Modsætning dertil — Uhyggestemningen i København under den store Koleraepidemi i 1853. Nu da jeg levede i Fremtidsdrømme om flammende Højovne og larmende Damphaner, tænkte jeg med et lille Smil tilbage paa min Optagethed af en saadan Bog. Alligevel var det med uvilkaarlig Ærefrygt og tillige med oprigtig Deltagelse, jeg betragtede den aldrende Digter, der halvblind bevægede sig saa forsigtigt gennem Vrimmelen af livsglad Ungdom, — et Billede, syntes jeg, paa den gamle Tid, der nu med Taage for Øjnene famlede sig frem til sin Grav.

Ogsaa en anden københavnsk Kreds, der var lidt udenfor det almindelige, havde jeg i disse Aar lært at kende. Det var et Par jødiske Familjer, deriblandt en velhavende Grossererenske med en Række voksne Sønner, hvoraf ikke mindre end tre var Polyteknikere. Der havde i Randers været en ualmindelig stor jødisk Menighed med Synagoge, Rabbiner, Kantor og Schächter, endogsaa

med egen murindhegnet Kirkegaard. Største-
parten var Smaahandlende og Smaahaand-
værkere, som i sin Tid var indvandret fra
Tyskland og Polen, alle — eller dog næsten
alle — strengt rettroende Folk, der levede
uden anden Forbindelse med den kristne
Omverden end den, Forretningerne og Bør-
nenes Skolegang paatvang dem. Hver Fredag
Aften, naar Byens andre Borgere gik til
Spillebordene i Klubben eller Haandværker-
foreningen, saa' man disse Fremmede drage
familjevis til Synagogen med store Bønne-
bøger under Armen, og ved særlige Lejlig-
heder, ved Brylluper eller Begravelser, kun-
de denne Kirkegang faa en hel pompøs
Karakter. Saaledes en Gang, da et gam-
melt Ægtepar, Menighedens forhenværende
Schächter og hans Kone, der havde haft 21
Børn, fejrede Diamantbryllup, og deres vidt
spredte Slægt i den Anledning var kommen
dertil og i højtidelig Procession drog gen-
nem Byen fra Hjemmet til Synagogen, for-
rest en lille Dreng og en lille Pige, der strø-
ede Blomster, derpaa det ældgamle, krum-

bøjede Ægtepar med hinanden i Haanden og efter dem det store Følge af Børn og Børnebørn og Børnebørns Børn, ialt omkring 150 Personer fra mange forskellige Lande, deriblandt et Par Halvasiater i Kaftan og med Spytkrøller.

Her i den københavnske Grossererrenkes selskabelige Hjem lærte jeg nu et helt andet jødisk Miljø at kende, en indtil Overmod frigjort Slægt, der havde rystet enhver Mindelse om Ghetto og Mausshlen af sig. Selv var hun endnu en smuk og statelig Dame, der fordomsfrit holdt sit Hus aabent for Børnenes Venner og Bekendte uden Hensyn til Race eller Troesbekendelse. Og Sønnerne var alle livfulde og dygtige unge Mennesker, der ogsaa senere i Livet hver paa sit Omraade bekræftede Bismarcks Ord om den moderne Jøde, at han er det mousserende Element i Borgerlighedens tunge og træge Masse.

Om den før saa talrige jødiske Menighed i Randers forlyder det nu, at den er saa godt som forsvunden. Det er gaaet her som i saa

mange andre af vore Smaabyer, hvor dette Vandrefolk i Trængselstider har søgt Tilflugt. Saasnart Forfølgelsens Storm er dreven over, faar Ungdommen Uro i Kroppen og søger ud til større Forhold. Rabbinatet er forlængst inddraget, Synagogen lukket. Af de over hundrede Familjer, som tidligere boede der i Byen, skal der nu ikke være mere end tre tilbage. Men i det forladte Bedehus brænder nu som før »Evighedslampen« Dag og Nat foran Skabet med de hellige Thoraruller. Hver Fredag Aften skiftes de tre tilbageblevne Familjer til at lukke sig ind i den øde og tomme Helligdom for at forny Oljen i Lampen. Skønt maaske ingen af dem er ortodoxe mere, ja maaske overhovedet ikke troende Jøder, vil de dog ikke, at Fædrenes højhellige Flamme — den evige Tilbedelses sagtens allerældste Symbol — skal opsluges af Mørket.

Baade Rohde og Elmenhoff tog i Julen hjem til Randers, mens jeg ligesom de to foregaaende Aar blev i København. Hvor og

hvordan jeg tilbragte Juleaften husker jeg nu ikke. Sandsynligvis har jeg — som Niels Lyhne — siddet alene i en mennesketom Kafé med en Bunke fedtede Aviser til Selskab. Nytaarsaften slog jeg velsagtens ihjel paa samme Maade. Dersom jeg havde anet, hvad det nye Aar havde i Gem til mig, hvilke sære Hændelser og store, indre Omvæltninger, jeg snart skulde komme ud for, vilde jeg vist nok have husket, hvor det var, jeg bød det velkomment og lyttede til Kirkeklokkernes Midnatsklemten.

FJERDE KAPITEL

Det Fag, der næsteften Matematik og Fysik havde optaget mig mest i disse Aar, var Geologien. Dette uendeligt lange Tilbageblik over vor Klodes Udviklingshistorie fra Føstertilstanden i Urtaagen til de seneste Istidsaflejringer vendte jo grundigt op og ned paa alle nedarvede Forestillinger om Jordens og de levende Væsners Tilblivelse. Naar vor ypperlige Lærer i Faget, Professor Johnstrup, viste os et Stykke Lerskifer med tydelige Fodspor af et forhistorisk Dyr, der for et Par Millioner Aar siden var gaaet hen derover paa en vaad og blød Strandbred, eller naar han til Forklaring af Kullagenes Oprindelse og Udstrækning oprullede Billedet af et Urtidslandskab med dets uhyre Skovstrækninger og store Sumpe, hvorfra fantastiske Kæmpeøgler vraltede op for at

sole sig og parres, følte man sig som samtidig med den hele Skabelsesproces, et Øjenvidne.

I Tilslutning til sine Forelæsninger foretog Johnstrup af og til Udflugter med os til Steder paa Sjælland af geologisk Interesse, f. Ex. til Lellinge Aa ved Køge og til Mogenstrup med den høje, sydsjællandske Aas. I den sidste Pinseferie havde han paa Statens Regning ført os helt over til Bornholm, der er et enestaaende geologisk Friluftsmuseum. Dersom man kunde skære Øen igennem fra Nord til Syd, vilde Snitfladen fremvise et næsten fuldkomment Anskuelsesbillede af Jordens Udvikling fra vulkansk Granit gennem neptunske Lagdannelser til Glacialperiodens allersidste Aflejringer. Et Par af Sydlandets vandrige Afløb har paa enkelte Steder delvis foretaget en saadan Gennemskæring og afdækket Sandstens- og Kalkformationer, hvor det vrimler med Forsteninger af forlængst uddøde Dyrearter, saaledes af den spydformede Nautil *Orthoceratiten*, et af Verdens ældste Skaldyr, hvis ejendom

melige Aftryk vil kendes af københavnske Teatergængere fra det kongelige Teaters indvendige Stentrapper, hvortil Materialet i sin Tid blev hentet derfra.

Paa denne Bornholmsrejse ledsagedes Johnstrup af sin Assistent ved det mineralogiske Museum, Grønlandsforskeren Knud Steenstrup. Han var en Mand i Begyndelsen af Trediverne, en haandfast Skikkelse, ret kort for Hovedet overfor dem, han af en eller anden Grund ikke kunde lide, men til Gengæld kammeratlig ligefrem i Forholdet til alle, der faldt i hans Smag. Jeg var saa heldig at høre til de sidste og kom derfor altid med blandt dem, han om Aftenen samlede omkring en Bolle Punsch i de Kroer eller Smaahoteller, hvor vi overnattede. Det var festlige Timer. Med stort Lune kunde han i en saadan snæver Kreds fortælle om sine Oplevelser i Grønland, om de lange Slæderejser og sit Samliv med de Indfødte, som han til Tider havde maattet overnatte hos i deres Vinterhuler og Sommertelte. Endnu længe efter min Tilbagekomst til

København vedblev det hvide Eventyrrige deroppe i det høje Nord at sysselsætte mig. En Morgen, da min gamle Nyboder-Vært inde som sædvanlig kom ind for at vække mig, standsede hun i Forskrækkelse ved at se, at Lampen endnu brændte paa mit Bord, og at jeg selv sad bøjet over en Bog og slet ikke havde været i Seng. Og den Bog, der saaledes havde faaet mig til helt at glemme Tiden, var Rinks berømte Værk om »Grønland og dets Beboere«, som jeg havde skaffet mig til Laans fra et af Bibliotekerne. Den Gamle skændte dygtigt paa mig, fordi jeg saadan ødslede med den dyre Petroleum, og jeg var selv helt skamfuld over at have ladet mig saa ganske besnære af en Bog af den Art.

Den lange Række Begivenheder, som skulde ende med at omstyrte alle mine Fremtidsforhaabninger, saa der i Stedet for en Ingeniør blev en Skribent af mig, begyndte iøvrigt med, at Johnstrup under en Forelæsning kort efter Jul meddelte os, at Regeringen havde besluttet at udsende en ny Expedition

til Grønland under Steenstrups Ledelse. I Modsætning til de tidligere, der væsenlig havde holdt sig til Kystlandet, skulde Formaalet med denne være at undersøge nogle Fjeldpartier, de saakaldte Nunatakker, der hist og her ragede op over Indlandsisen. Siden det havde vist sig, at Kryolitbrudene ved Ivigtut var bleven til en saa rig Indtægtskilde baade for Staten og for det Selskab, der havde faaet dem i Forpagtning, var Myndighederne naturligt nok bleven stærkt interesserede i at finde mere af dette sjældne, ja i hele Verden næsten enestaaende Mineral. For at sikre sig nøjagtige Kortoptagelser skulde Steenstrup denne Gang ledsages af en Geodæt, og desuden var det Meningen at medgive ham en ung polyteknisk Studerende, der kunde gaa ham til Haande ved de mineralogiske Undersøgelser. Johnstrup opfordrede derfor de Examinander, der kunde tænke sig at deltage i Expeditionen og sad inde med de fornødne Betingelser, deriblandt navnlig et fejlfrit Helbred, snarest muligt at indsende An-

søgning til den nedsatte Regeringskommission.

Den Nat, der fulgte, blev en af de uroligste, jeg havde oplevet. Først henad Morgenstunden faldt jeg i Søvn, men ogsaa i Drømme jog jeg bjørneskindsklædt og højt raabende hen over den grønlandske Indlandsis med fjorten halsende Hunde foran Slæden. Straks den næste Dag søgte jeg Steenstrup i Museet og bad ham sige mig ganske oprigtigt, hvad han mente om mine Udsigter til at komme i Betragtning som hans Ledsager paa den Rejse. Han saa' mig længe an uden at sige noget, forklarede saa, at det var Kommissionens Mening at foretrække en Examinand med speciel kemisk Uddannelse. Desuden var jeg vel ogsaa lovlig ung til det Job. Rimeligvis har han kunnet se paa mig, hvor skuffet jeg blev, for bagefter slog han mig opmuntrende paa Skuldren og sagde:

»Lad os nu se, hvem der ellers byder sig til. De sagde en Gang paa Bornholm, at De plejede at have Lykken med Dem. Maaske kan De ogsaa faa det i dette Tilfælde.«

I den følgende Tid fortalte det om flere af mine Studiefæller, at de havde meldt sig som Ansøgere, deriblandt en begavet Kemiker af en lidt ældre Aargang, Andreas Kornerup. Foruden sin Duelighed som Mineralog havde han det Fortrin at sidde inde med kunstneriske Evner, være en ypperlig Tegner og Akvarellist, hvad der var af Betydning, fordi Friluftsfotograferingen endnu paa den Tid var ret uudviklet. Naar jeg ikke desto mindre bevarede Haabet, var det, fordi jeg havde hørt, at hans Helbredsattest ikke var helt tilfredsstillende. Det havde ved Lægeundersøgelsen vist sig, at der var lidt i Vejen med Hjertet, medens jeg selv var bleven erklæret for »fejlfri«. En Dag forlød det paa Læreanstalten, at Valget nu stod mellem ham og mig, — og Steenstrup modtog det ikke, bekræftede det iøvrigt heller ikke. Endelig efter flere Ugers pinagtig Spænding kom Afgørelsen. Kornerup var bleven den foretrukne.

Hin solfyldte Formiddag et Par Maaneder senere, da jeg i Morgenavisen havde læst,

at Grønlands-Expeditionen om Formiddagen skulde afsejle, blev jeg siddende hjemme i min Stue og havde ikke Lyst til at gaa ud. Nedtrykt som en forsmaaet Bejler paa den Elskedes Bryllupsdag fulgte jeg i Tankerne Skibet paa dets Vej op gennem Sundet og videre nordpaa. Den Dag gik Kornerup ind til et ærefuldt men kortvarigt Liv som en af Grønlandsforskningens Pionerer. Efter to Sommertogter til Vestlandet og Indlandsisen døde han af Overanstrengelse kun 24 Aar gammel. Der staar et eller andet Sted om Kunsthistorikeren Julius Lange, at et Kys af den græske Muse tidligt havde indviet ham til et beskuende Liv i Skønhedens sommerlige Rige. Det samme kan vel i Grunden siges om Størstedelen af hin Tids førende Aander — Goethesønnerne. Med Folk som Andreas Kornerup indledes den Række af unge danske Mænd — Mylius Erichsen, Hagen, Brønlund, den elskelige John Tutein o. s. v. — hvem et trolddomsagtigt Kærtegn af Isørkenens vilde Huldre signede til et Liv i Eventyr og Farer og til en tidlig, ensom

Død. Som det hedder i et gammelt Sørgek-
kvad, digtet til Minde om en anden Skare
unge, segnende Helte:

»Ensom — ja, det brystne Blik
ingen kærlig Haand har lukket,
ingen Ven jert Haandtryk fik,
ingen hørte Afskedssukket.
Men hvor danske Hjerter slaa,
og hvor danske Toner klinge,
skal med Stolthed store, smaa
Fædrelandets Tak jer bringe.«

*

*

*

Jeg ryddede nu mit Arbejdsbord for alt,
hvad der kunde minde mig om mit forliste
Haab. Med sammenbidte Tænder kastede
jeg mig igen over Pligtarbejdet for at glem-
me Nederlaget. Men naar Udvéen først har
faaet Magt over et ungt Menneskes Sind,
gaar den ham i Blodet som en tærende Syg-
dom. Det Fantasiliv, jeg nu saa længe havde
tumlet mig i, lod sig ikke paa én Gang spær-
re inde bag Logarithmetabellens Gitterværk

af Tal. Tilsidst talte jeg aabent med Rohde om min Tilstand. Han raadede mig til at tage bort fra Byen en lille Tid, helst til en fremmed Egn, hvor jeg lettest kunde komme væk fra mig selv og faa Erstatning for det grønlandske Eventyr, jeg var gaaet glip af. Til Schweiz f. Ex. Schweiz var jo ogsaa et af Snedronningens Kronlande, der lige saa vel som Grønland bød paa vinterlige Oplevelser midt om Sommeren. Jeg indvendte, at der skulde Penge til en saadan Flugt, mange Penge, og hvor skulde jeg faa dem fra? Men det slog han hen. »Du har jo din Guldbarre,« sagde han. »Kan den faa en bedre Anvendelse?«

Med denne »Guldbarre« forholdt det sig saadan: min forlængst afdøde Morfar, Byfoged og Politimester i Vordingborg, havde i sit Testament betænkt hvert af sine mange Børnebørn med hundrede Rigsdaler, der med Rente og Rentes Rente skulde stilles til vor Raadighed med det fyldte 18de Aar og anvendes til Musikuddannelse, forøget Sprogundervisning eller andre fornuftige Ønskers

Opfyldelse. Jeg havde som Barn godt hørt mine Søskende tale om disse eventyrligt mange Penge, der en Gang i Tiden skulde tilfalde os; men Sagen havde ikke interesseret mig stort, fordi 18 Aars Alderen den Gang forekom mig lige saa fjern som selve Evigheden. Her i København derimod havde Tanken om denne urørlige Formue ofte pint mig, naar jeg var i Bekneb, især efter at jeg sidste Sommer paa min 18de Aars Fødselsdag havde modtaget en Skrivelse fra en københavnsk Sagfører, der i Kancellistil meddelte, at en mig tilhørende Bikubebog, hvorpaa der indestod 392 Kr. 37 Øre, vilde kunne udleveres mig til fri Raadighed, naar min Faders dertil fornødne skriftlige Samtykke forelaa for ham.

Dag efter Dag drøftede jeg igen Sagen med Rohde, og tilsidst skrev jeg hjem, et langt Brev, hvori jeg med mange Omsvøb og ikke helt ærligt søgte at forklare mine Forældre, hvilken Betydning en Studierejse til et Par af Europas store Industricentrer just paa mit nuværende Udviklingstrin vilde

kunne faa for mig. Jeg maa have været ret heldig med Udarbejdelsen af dette diplomatiske Aktstykke, hvori Schweiz aldeles ikke nævnedes, for Svaret blev ikke absolut afvisende. Ganske vist fremførtes der en Del Betænkeligheder; men et egenligt Forbud blev ikke nedlagt, og dette var tilstrækkeligt baade for mig og for den københavnske Sagfører.

Saa sad jeg da igen en lang Nat hos Rohde for med hans Bistand at faa lagt en Rejseplan. Rohde var Søn af en velstaaende Randerskøbmand og havde allerede i Skoletiden et Par Gange fulgt sin Far paa Sommerrejser i Udlandet, var derfor fortrolig med de vigtigste Ruter og kunde hele Partier af Bädecker udenad. Da jeg bestemt holdt paa, at jeg vilde gøre hele Turen ned gennem Tyskland tilfods, lo han af mig og sagde, at jeg jo altid havde haft Vandredille. Det var min Broder Eriks Exempel — paastod han — der havde smittet mig allerede som Barn og indplantet Spiren til en Landstryger i mig, — og noget var der maaske om det.

Han foreslog nu, at jeg som Mellemdækspassager skulde sejle til Lübeck med en af de smaa svenske Hallandsbaade, der to Gange ugentlig anløb København; det var en billig Rejse, og Lübeck var en herlig gammel Stad. Derfra skulde jeg tage videre sydpaa med et almindeligt Bummeltog, — og saadan blev det da ogsaa tilsidst.

I de samme Forberedelsens Dage hørte jeg, at Schaff laa syg paa Frederiks Hospital af Nyretuberkulose, og at hans Tilstand var alvorlig. Med alt det, jeg havde imod ham, kunde jeg ikke faa mig til at rejse uden at have sagt Farvel til ham, og i allersidste Øjeblik fik jeg ogsaa gjort Alvor af det. Jeg havde aldrig før været i et Sygehus, og gamle »Frederiks« havde trods sit palæagtige Ydre og sin Beliggenhed midt i Bredgade Ord for at være en temmelig afskrækkende Anstalt. Naar man fra den herskabelige Forgaard kom ind i dets vidtløftige og ret forfaldne Indre, fik man ogsaa mere Indtryk af en Lemmestiftelse end af et Hospital. Jeg blev vist ind i en stor Sal, hvor et halvt

Hundrede Senge stod ud fra Væggene med kun et smalt Mellemrum, og over hver Seng hang en Tavle. En Plejerske — »en Gangkone«, som en saadan den Gang kaldtes — spurgte mig, hvem jeg søgte; og straks da jeg nævnte Schaff, opstod der i de nærmeste Senge en sær Uro, der hurtigt forplantede sig til hele Salen; flere af de Syge løftede sig op paa Albuen og strakte Hals. Jeg fandt Schaff i en Seng henne i den anden Ende af det store Rum. Han var dødbleg, og det var rede lidt, før han genkendte mig.

»Nej, er det Dem! Det var sandelig pænt af Dem! Tag Plads! Her er rigtignok ingen Stole; men Luften herinde er saa tyk, at De vist godt kan sidde paa den, dersom De ikke foretrækker Sengekanten. Forresten er det skam heldigt, at De netop kom i Dag. I Morgen er jeg maaske væk herfra.«

»Skal De allerede udskrives?«

»Jeg er i hvert Fald blevet truet med det. Husk endelig paa, at dette her er ikke et almindeligt Grødsplot. Det er det kongelige Frederiks Hospital. Glem det ikke!«

Jeg begyndte at forstaa, at han heller ikke i disse Omgivelser havde kunnet tæmme sin Tunge, og at der var foregaaet noget alvorligt. Det var der ogsaa. Han fortalte selv, at det ved Stuegangen om Formiddagen var kommen til en større Scene mellem ham og Overlægen, som han havde »givet rent paa«.

»Jeg følte mig i Morges rigtig snavs. Men nu er det ovre. Det gør altid godt at faa lettet Hjertet. Det er saamænd bare det, hele Menneskeheden trænger til. En ordentlig Udluftning for alt det gamle Mug og Stads, vi allesammen gaar og slæber om med og tilsidst kvæles af. — Naa, men lad os nu tale om noget fornøjeligere. Hvordan har De det selv? Staar det godt til i Smedevidenskabben?«

Jeg nænnede ikke at fortælle ham, at jeg stod i Begreb med at rejse udenlands. Jeg vidste, at det var hans eget, mest brændende Ønske, der nu skulde virkeliggøres for mig! Skønt han forstod et halvt Dusin fremmede Sprog, havde han aldrig været udenfor Danmark. Vi talte saa en Tid om andre Ting,

indtil »Gangkonen« kom derhen og lod os vide, at Besøgstiden var forbi, og jeg maatte gaa. Ved Afskeden stak han mig en lille sammenrullet Papirslap i Haanden. Det var hans sædvanlige Maade at sige Farvel paa. Jeg havde i Tidens Løb modtaget — og i Reglen ogsaa opbevaret — adskillige af disse Papirlapper, hvorpaa der var nedskrevet et eller andet Indfald, han i Dagens Løb havde haft, og som han paa denne pudsige Maade fordelte blandt sine Bekendte. Jeg puttede Papiret i Vestelommen med et Nik, og først da jeg var kommen hjem, tog jeg det frem og læste, hvad han med Blyant havde nedkradset paa det. Det var en af hans sædvanlige Strøtanker om filosofiske eller religiøse Emner. Der stod: »Læg Mærke til, at de Folk, der med største Lidenskab mistænkeliggør og bagtaler Fornuften, ofte er de samme Vrøvlehoveder, som forfægter, at Livet dog maa have en for alle tilgængelig Mening.«

FEMTE KAPITEL

En Ugestid senere sad jeg om Formiddagen paa en halvaaben Veranda i et landligt Hotel ved Bredden af Thunersøen. Foran mig laa Søens vidtstrakte, ganske blanke Flade med klare Spejlbilleder af de omgivende Bjergskraaninger og af de bagved op-
ragende Snetinder, et overjordisk Syn for den, som netop var kommen dertil efter to Døgns uafbrudte Bumlekørsel gennem Tyskland med haardt Natteleje paa Kupéernes Træbænke og som Fortæring nu og da en Pølse eller en kold Frikadelle ved Skænken i en 3die Klasses Ventesal. En Baad med en enlig Roer saaes langt ude, og saa stille var der i dette Drømmerige, at jeg trods Afstanden kunde høre Aareslagene. Men som jeg sad dér dybt betaget, vaktet jeg af høje Raab og Børnejubel fra en Folkemæng-

de, der maatte befinde sig et Sted i Nærheden. Ogsaa en fjern Hornmusik kunde jeg høre. Den enlige Roer derude paa Søen stoppede op, og jeg saa, at han svang sin Hat. Der maatte være noget paa Færde.

Jeg gik ind i Hotellets Spisesal, der vendte ud mod Byens Torv. Derude var fuldt af Folk fra Egnen i deres klædelige Højtidsdragter, Kvinderne i hvide Særkeærmer og farvet Spencer med megen Sølvstads. Alle Ansigter var vendt op mod den nære Bjergryg, hvorfra Hornmusikken lød. Deroppe i en Sænkning, hvorigennem Landevejen var ført, kom en Skare middelalderligt klædte Krigere med Armbrøster og lange Spær, vist flere Hundrede, — et Tog af Genfærd, der Række efter Række myldrede frem i Dagen som fra selve Bjergets Indre. Forrest red en brynjeklædt Kæmpe med et udfoldet Banner; hans Hest var fra Snudespiden til ud over Halen hyllet i et pragtfuldt farvet Ridedækken. Efter ham kom de andre tilføds, og deres Hellebarder og Spyd lynede i Solen.

Uden at jeg i Forvejen havde vidst det mindste derom, var jeg kommen til Schweiz paa en historisk Mindedag, d. 22. Juni. Paa den Dag for 400 Aar siden stod Slaget ved Murten, hin sejrrige Kamp, hvormed Schweizerne standsede Burgunder-Hertugen Carl den Dristiges Røvertogt til Landet. Tyve Tusende Burgundere blev liggende paa Valen eller blev drevet ud i Murtensøen, hvor de druknede. Fra alle Egne af Landet udsendtes den Dag saadanne Deputationer i Datidens Krigerdragter for at samles til en flere Dages Fest paa selve den gamle Slagmark, hvor der var rejst en umaadelig Teltlejr. Inde i Hotellets Have var der stillet Borde frem med Vin til Krigerskaren, og nede ved Landgangsbroen laa tre af Søens smaa Dampere, der skulde føre den til Samlingspladsen i Nærheden af Thun.

Jeg opsøgte Hotellets Vært, der som de fleste Schweizerværter forstod alle Sprog, ogsaa mit Kaudervælsk. Jeg vilde vide, om der var nogen Mulighed for, at jeg kunde komme med til Festen. Men han rystede paa

Hovedet. Der vilde ikke være Sengeplads at opdrive i flere Miles Afstand fra Lejrpladsen. Jeg maatte huske paa, at det var en Fest som Alverdens Blade havde skrevet om i Maaneder. Paa Hotellerne i Basel og Bern var endogsaa Loftskamre og Kælderrum forudbestilt for mange Uger siden.

Jeg maatte da slaa mig tiltaals, og allerede den næste Dag drog jeg tilfods ind i Højlandet for at søge Erstatning oppe i Skyregionerne.

*

*

*

Interlaken — i Fortiden et ensomt liggende Munkekloster, der spejlede sine Mure i det kanalagtige Vandløb, der forbinder Thuner- og Brienzersøen — er nu Berneroberlands Turistcentral, en By af Pragthoteller og fornemme Pensionater med Tilbehør af Frisørsaloner, forgylde Bar'er, Vexellerkontorer og Bankfilialer. Skønt den vel paa den Tid — for snart 60 Aar siden — næppe var saa amerikaniseret som nu — egnede den

sig dog heller ikke den Gang til længere Ophold for en 19-aarig Vagabond med Smalhans til Rejsekammerat. Min hele Udrustning var en Taske til at bære i Rem over Skulderen og en Kappe (Havelock), der under Marchen blev baaret paa Soldatervis sammenrullet over den anden Skulder. Der til en solid Knortekæp. Til mit Held var jeg undervejs kommen i Snak med en stedkendt Mand, som gav mig Anvisning paa et »bürgerliches Haus«, et billigt Familjehotel, der laa i en halvt landlig Forstad til Interlakenovre paa den modsatte Bred af Kanalen. En lukket Træbro, der godt kunde se ud til at skrive sig fra Munkenes Dage, forbandt den med den internationale Hotelby. Modsætningen slog mig, da jeg efter en daglang March i brændende Sol, støvet og svedig, gik over Broen og hørte Genlyden af mine Skridt slaa mig i Møde derinde som et mumlende Kor af henfarne Klosterbrødre.

I Hotellets Forstue blev jeg modtaget af Værten selv, der aabenbart fra sit Kontorvindue havde set mig komme og været lidt

betænkelig ved at indlade mig uden nærmere Besigtigelse. Han var en indtørret Mandsling med sort Kalot, lignede mere en gammel Kirkebetjent end en Hotelmand. Hans første Spørgsmaal til mig gjaldt min Bagage. Hvor skulde den afhentes? Da jeg — maaske lidt friskfyragtigt — svarede, at jeg havde alle mine Sager paa mig, trak hans furede Ansigt sig sammen med en misbilligende Grimace. Men da han derefter forhørte sig om, hvilket Land jeg var fra, og fik at vide, at jeg var dansk, foregik der en overraskende Forvandling med Manden. De buskede Bryn fløj op i Panden, og da en 30—40 aarig Dame i det samme traadte ud fra Kontoret med en Pen over Øret, vendte han sig imod hende og udbrød: »Tænk dig! Den unge Herre er fra Danmark ... er en Landsmand af vor kære Kaptajn.« Som i Triumf blev jeg derpaa af dem begge ført ovenpaa til et nydeligt Gæsteværelse med Himmelseng og Tæppe paa Gulvet, og da jeg en halv Time senere, vasket og børstet, kom ned i Spisesalen, stod en prægtig Anretning allerede pa-

rat til mig. Den gamle førte mig selv tilbords og udtalte bukkende Ønsket om, at Maaltidet maatte bekomme mig vel.

I Schweizer-Digteren Gottfried Kellers berømte Novellesamling »Folkene i Seldwyla« findes en munter Historie om en omvandrende polsk Skræddersvend, der paa Grund af sin usædvanlige Pelshue, sin Snurbart og store Slængkappe bliver antaget for en excentrisk Adelsmand, der rejser incognito, og som af en enfoldig Gæstgiver modtages med kongelige Æresbevisninger og beværtet med Agerhønepostej og Kældrens fineste Vine. Da jeg i sin Tid læste denne kostelige Fortælling, maatte jeg mindes min egen eventyrlige Modtagelse i det lille Familjehotel i Interlakens Forstad. Forklaringen var i mit Tilfælde den, at der til Stædighed brændte Røgelse paa Husalteret dér for en dansk Officer, der i længere Tid havde boet paa Hotellet som Rekonvalescent. Han var blevet saaret i Krigen 64 og gik endnu om med en fjendtlig Kugle i Underlivet, der ofte voldte ham svære Smerter.

Det var tilsidst blevet nødvendigt at tilkalde en kendt Kirurg fra Bern, der paa Stedet opererede ham og tog Kuglen ud. Baade den Gamle og Kontordamen, der var hans Datter, fik Taarer i Øjnene, naar de talte derom, og lovpriste den værdige Ro og Standhaftighed, hvormed han havde baaret sine Lidelser. Ingen havde ventet, at han vilde overleve det frygtelige Blodbad; men efter nogle Maaneders Forløb rettede han sig saa godt, at han kunde rejse hjem. Endnu fik de af og til et Kort fra ham, og han skrev, at han var rask og avancerede i Hæren. Hans Navn var Duus.

I mere end tre Uger levede jeg nu her under min Landsmands halvt helgenagtige Beskærmelse. Helt gratis boede jeg der naturligvis ikke; men jeg nød saa mange Begunstigelser, at jeg kunde udstrække Opholdet langt udover den oprindelige Bestemmelse. Hver Morgen drog jeg afsted med en forsvarelig Frokostpakke i Tasken, og hvor sent jeg end kom tilbage, stod der altid Middagsmad i Ovn og ventede paa mig.

Rejselivet i Alperne var den Gang en hel Del anderledes, end det senere er blevet. Der fandtes f. Ex. ikke andre Bjergbaner end den korte op til Rigi Kulm. Det sædvanlige Befordringsmiddel for dem, der ikke af Tilbøjelighed eller Økonomi foretrak Vandrelivet, var de vældige Postkarosser med Forspand af indtil seks elefantstore Heste og med Plads til Passagerer baade ude og inde. Nu gaar der jo næsten overalt i Schweiz Tandhjulsbaner op til de højeste Tinder, saa selv en Podagrist i al Magelighed kan naa op til den evige Sne. Og langs med disse Baner ligger Pragthoteller og elegante Sommervillaer. Hvor Gensen tidligere daarligt nok kunde finde Fodfæste for at nippe af en Totvissent Græs, dufter det nu fra Morgenstunden fedt af Bacon og Bøf. Og Udviklingen fortsættes. Den nyeste Befordring Flyveomnibussen fører et Rejseselskab henover hele Alpekæden i Løbet af et Par Timer. Fra polstrede Kabiner lorgnetterer Folk som fra en Teaterloge de Tinder og stejle Bjergstier, som deres Fædre eller Bedstefædre sveden-

de arbejdede sig op til med en svimlende Fornemmelse af at lade Stykke for Stykke af Verden forsvinde i Dybet bag dem, og som med Vellyst slukkede Tørsten i Bjergbækkenes Vand. Men disse Gamle, der nu sidder i deres Lænestole og mindes, spørger sig selv, om saadanne moderne Luftrejsende i Grunden ikke lige saa godt kunde sidde hjemme i et Biografteater og se en Række Alpe-Prospekter glide forbi paa det hvide Lærred? Og de nikker lunt hen for sig og siger: Absolut!

*

*

*

En Gang paa Hjemvejen fra en daglang Udflugt i Bjergene overraskedes jeg af et Uvejr. Lynene flammede omkring mig. Tordenen og dens mangedoblede Genlyd kastedes frem og tilbage mellem Klippevæggene. Jeg søgte Tilflugt i et Hus, der laa nær Landevejen et lille Stykke oppe paa Bjergskraaningen. En Sti førte derop, og ved Foden af den stod en Stolpe med det i Rejse-

tiden saa almindelige Skilt, der meddelte, at her var Mælk og Selters at faa. Altsaa bankede jeg trøstig paa og kom ind i en lavloftet Stue, der paa Grund af Uvejret allerede var næsten aftenlig mørk. Bag en Haandvæv sad en ældre Kvinde; to unge Piger saa med store Øjne op fra deres Sytøj. Den ene af dem sad paa Skræddervis oppe paa Stuebordet, den anden havde stillet sig hen ved Vinduet med sit Haandarbejde for at se bedre.

Da jeg spurgte, om jeg kunde faa et Glas Mælk, bad den Gamle mig venligt sidde ned, og den unge Pige ved Vinduet lagde straks Sytøjet fra sig og gik ud. Lidt efter kom hun tilbage med et fyldt Hankekrus, som hun stille og tavs satte foran mig paa Bordet. Hun var af de blonde Schweizerinder og havde en frodig Skikkelse, der fik mig til at tænke paa mine Randersveninder. Den unge Pige oppe paa Bordet var derimod helt sydlandsk: et sortøjet lille Væsen, endnu halvvejs et Barn og dertil slemt forvokset. En rødbroget Kat, der mjavende kredsede

omkring hende og Gang paa Gang forsøgte at krybe op ad hende for at lege, holdt hun skælmsk fra sig ved at prikke den paa Næsen med den Finger, der bar Fingerbøllet. Da en Gang et særlig kraftigt Lyn oplyste Stuen, førte hun med et lille Skrig Sytøjet op for Ansigtet og gemte sig bag det, indtil Tordenskraldet og dets mange Ekkoer var døet hen mellem Bjergene.

Saadan var mit første Indtryk af dette lille Schweizerhjem, hvor jeg i de kommende Uger skulde blive en daglig Gæst. Familien, som ernærede sig ved at væve og sy for Folk, var Tilflyttere fra Kanton Glarus og talte indbyrdes en Dialekt, jeg havde svært ved at forstaa. Saa forskellige de to unge Piger var af Ydre og for Resten ogsaa af Sind, var de dog Søstre, et Par tidlig forældreløse Børn, som en Faster havde taget sig af. For Tiden gik de to Gange ugentlig ind til Interlaken og lærte Skræddersyning, og for at Fasteren ikke skulde sidde alene hele den lange Dag, skiftedes de til at være hjemmefra. Jeg vidste med andre Ord aldrig rigtig, hvem af

dem, jeg vilde træffe hjemme, naar jeg kom dertil, og jeg forstod vistnok daarligt at skjule min Skuffelse, naar det viste sig at være den lille Skrutryg. Det var for saa vidt en Skam, som hun trods sin Vanførhed var en jublende Sjæl og aldrig gladere, end naar hun kunde faa Lejlighed til at tale om Søsteren og berømme hendes Dygtighed og Forstand. En Gang, da Fasteren var gaaet ud i Køkkenet og vi blev ene, betroede hun mig, at det havde været Søsterens højeste Ønske at blive Lærerinde. Hun havde altid faaet saa megen Ros paa Skolen, og det baade af Læreren og af Præsten. Men der havde jo ikke været Raad til at komme paa Seminariet.

At der ikke skulde være andre Grunde til den smukke Piges alvorlige og indesluttede Væsen havde jeg dog svært ved at tro. Her drog jo om Sommeren saa mange farende Folk forbi, og jeg var vel ikke den eneste, der havde fundet Vej herop. En Dag, da jeg igen var bleven alene med den Lille, greb jeg Lejligheden til at udfritte hende lidt.

Hun sad som sædvanlig oppe paa Bordet, men havde lagt Sytøjet fra sig og i Stedet taget sin Legekammerat, den rødbrøgede Kat, op til sig. Den stod oprejst i hendes Skød, og hun holdt den i Forpoterne, saa dens Ansigt var lige ud for hendes. Skalkagtig gentog hun hele Tiden mine Spørgsmaal for den og foregav at hente sine Svar fra dens stirrende Øjne som fra et Orakel. — »Noget med Kærlighed? Uha, nej den Slags kender vi ikke noget til her. Vel, Mis? — Naa ja, en Kæreste har Suzann' rigtignok haft en Gang, siger Mis. Det var Historiebogen med de mange Billeder i. Naar hun sad med den, holdt hun begge Hænderne for Ørene og var ikke til at raabe op. Ikke sandt, Mis?«

Denne Kattesnak blev jeg jo ikke stort klogere af; men kort Tid efter hændte der noget, der fra nu af bandt mig til det lille Væverhjem med den Trolddom, der er Hjerternes Hemmelighed.

*

*

*

Jeg var kommen til Schweiz i den Tro, at jeg vilde kunne spasere op paa Eiger, Jungfrau, Mönch og de andre himmelhøje Snetinder uden Fører og uden anden særlig Udrustning end nogle solide Brodder i Støvlesaalene. Ret hurtigt var det dog gaaet op for mig, at disse Isørkener ovenover Skyerne var forbeholdt guldbeslaaede Englændere og Amerikanere, der havde Raad til at udruste et mandstærkt Følge af Kendtmænd og Telt- og Bagagebærere. Der var dog stadig en af disse hvidskæggede Bjergkæmper, jeg ikke havde kunnet slaa af Tankerne. Det var Faulhorn. Den var ikke slet saa høj som de andre. Desuden fandtes der tæt under Toppen et stensat Hus, som i Rejsetiden var beboet, og hvor man kunde overnatte. Men Faulhorn havde fra gammel Tid Ord for at være et af Alpekædens lumskeste Bjerge. I tidligere Tid hed det sig, at der i en Hule deroppe boede en Drage, der med det blotte Blik styrtede Folk i Afgrundene. Derfor havde det faaet sit stygge Navn.

Da jeg i Væverhjemmet en Dag talte om,

at jeg tænkte paa ved Lejlighed at gaa op til Dragen og trække den i Halen, skreg den Lille angstfuldt op. Ogsaa den Gamle advarede. Hun nævnte Tallet paa dem, der i de sidste hundrede Aar var omkommet paa Faulhorn. Det var et Par Snese. Jeg skottede undersøgende hen til Suzann', som ingenting havde sagt. Tilsyneladende ganske uberørt af Samtalen sad hun bortvendt mod Vinduet i Færd med at træde en Naal. Hun blev mig mere og mere en Gaade. Undertiden kunde hun høre saa opmærksomt paa, hvad jeg fortalte om Danmark, at jeg kunde blive helt varm om Hjertet. Til andre Tider var hun saa fortabt i sine egne Tanker, at det var til at blive rasende over.

Dagen efter gjorde jeg Alvor af Turen til Faulhorn. Jeg havde i Forvejen studeret Kortet og vidste, at der fra den skovklædte Bjergknude Wengernalp ved Indgangen til Lauterbrunnendalen gik en Sommersti direkte op til Turisthytten, og her begyndte jeg derfor Opstigningen. Men Wengernalps Skove var tætte og vildsomme, og skønt jeg

startede i Morgengryet, blev det Middag, før jeg naaede op over Trægrænsen og kom ind paa den Lyngslette, der dækkede Alpens Top som en mørk Kalot. Heroppe var frit Udsyn til alle Sider, og jeg fandt ogsaa straks Sommerstien, der halvskjult i Lyngen bugtede sig over Sletten i Retning af Faulhorn. Solen skinnede, og overalt duftede der hjemligt og sommerligt af Lyng og Timian. Men snart stødte jeg paa den første store Snemark. Stien forsvandt ind under den, og selv sank jeg i til Knæene paa Vandringsgen gennem de bløde Snemasser, som Solen hele Dagen havde brændt paa. Først efter en halv Times trættende Vaden fik jeg paany fast Grund under Fødderne. Men Stien fandt jeg ikke igen. Den var og blev borte. Men foran mig lyste Faulhorns solbeskinnede Snekrone og syntes tilmed ganske nær, saa det var umuligt at tage fejl af Retningen.

Alligevel maatte jeg efterhaanden erkende, at den Gamle i Væverhuset havde haft rimelig Grund til at advare mig mod at gøre

Turen uden Følgeskab. Stadig mødte jeg nye Genvordigheder under Fremmarchen. Et Sted steg Bjergsiden saa brat, at jeg maatte kravle op ad den paa alle fire. Et andet Sted stødte jeg paa en halvt tilfrossen Sø med Sjapis, som jeg med stort Tidsspilde maatte søge udenom. Værst var dog næsten de idele Vadeture over dybe, snefyldte Sænknin-
ger, hvor jeg hvert Øjeblik havde en uhyg-
gelig Fornemmelse af at blive trukket ned i Dybet. Solen stod allerede lavt paa Himlen, og mine Ben var tunge som Sandsække, da jeg igen blev standset af en saadan bred Bjergkløft fyldt til Randen med Sne. Jeg slap dog ogsaa denne Gang heldigt over paa den anden Side; men da jeg derfra saa' tilbage, svimlede det for mig ved Synet af den lange Række alendybe, allerede vandfyldte Huller, jeg havde efterladt i den bløde Sne-
masse. Omgivelserne her var et ørkenagtigt Øde oversaaet med store Stenblokke, som under Frostsprængningen var rullet derved fra Bjergtoppen. I min dødelige Udmattelse slæbte jeg mig hen til den nærmeste Blok, og

i det samme jeg sank ned paa den, blev det mig klart, at jeg ikke kom videre foreløbig. Jeg vilde maaske endda være nødt til at blive siddende her lige til den lyse Morgen. Naar det først blev mørkt, vilde det være for risikabelt at begive sig afsted ene Mand i dette Ørkenøde.

Fjernt ude i Vest laa Lavlandet paa en længere Strækning aabent for Synet med mørke Skove og blanke Søer. Og derude — uendelig langt borte — stod Solen nu saa lavt, at den med sin Rand rørte Jorden. Dens underligt menneskelige Ansigt syntes at betragte mig med et medynksfuldt Afskedsblik, idet den langsomt sank ned i Horisontens Taagedis. Jeg blev vel nok lidt bevæget, men dog ikke modløs. Det var jo ikke første Gang, jeg havde overnattet under aaben Himmel. Paa mine Fodture i Drengesaarene sammen med Kammerater havde vi mere end én Gang puttet os ned i en Høstak eller strakt Lemmerne paa et Skovgærde for at spare Pengene til Natlogi. Rigtig mørkt blev det nu heller ikke; dertil

var der for megen Sne rundtom. Og endnu længe efter Solens Nedgang lyste Faulhorns hvide Krone som en Vaagelampe paa den sommerblege Nathimmel. Tæt indsvøbt i min Kappe og med dens Hætte trukket frem over Hovedet til yderligere Beskyttelse mod Kulden, sad jeg dér paa mit haarde Stensæde og nynnede eller sang højt, for at forjage alle skræmmende Tanker og overjordiske Forestillinger, der vilde trænge sig ind paa mig fra den fuldkommen lydløse Stilhed rundt om. Vanskeligere blev det efterhaanden at holde mig Sønnen fra Livet, og jeg var jo ganske klar over, hvor farligt det vilde være, om jeg blot et Øjeblik gav efter for den søde Fristelse til at blunde lidt. Jeg vilde da sikkert aldrig vaagne mere. Jeg fandt saa paa at tage min Bädecker til Hjælp og Gang efter Gang med mine valne Fingre at tælle Bogens mange Hundrede tynde Blade; og for at fremkalde en lille Spænding, der kunde hjælpe til at holde mig vaagen, gav jeg hver Gang nøje Agt paa Tællingens Resultat. Dersom jeg saa tre Gange i Træk

kom til det samme Sideantal, belønnede jeg mig med et Stykke af en Chokoladeplade, som jeg foruden Bädecker lykkeligvis ogsaa havde taget med i min Taske.

Saaledes halvt legende gennemkæmpede jeg den uendelig lange Nat, indtil det første Skær af Dag ved Firetiden viste sig paa en fjern Bjergtop i Øst. En efter en begyndte nu Tinderne rundtom at gløde. Snart laa hele Alpekæden omkring mig som et Ildhav. Jeg rejste mig og strakte mine stive Lemmer. Og idet jeg nu begav mig videre paa Vej opefter, gjorde jeg den frydefulde Opdagelse, at Nattefrosten overalt havde lagt Bro over Sneen, saa den var som et Stuegulv at gaa paa. Stor var ogsaa min Glæde, da jeg efter nogle Timers Vandring standsede ved Synet af de første Menneskefodspor i Sneen. Helt andægtig betragtede jeg disse Aftryk af en stor, sømbeslaaet Støvlesaal, og ved at følge dem, naaede jeg ikke længe efter op til Tilflugtshuset. Det var en ret stor, toetages Bygning, der var lagt tæt op ad en Klippevæg for at være beskyttet

mod Vinterstormene. Inde i en rummelig Stue med Bjælkeloft og aaben Kamin, hvor et hyggeligt Brændebaal knitrede, blev jeg venligt modtaget af de overraskede Beboere, et Par unge Ægtefolk, der var helt rørende i deres Omsorg for mig, da de hørte, hvorfra jeg kom, og at jeg havde overnattet i det Fri. Jeg blev straks puttet i Seng og tylltet med varme Drikke, indtil jeg dampede. Hele Dagen maatte jeg blive i Sengen, mens mine vaade Klæder blev tørret, og heller ikke den næste Dag stod jeg op før ud paa Eftermiddagen. Af Manden fik jeg at vide, at jeg skulde have foretaget Opstigningen fra Grindelwald paa Bjergets Sydside. Her var næsten al Sne borte nu. Det var kun ved Midsommertid, man skulde vælge Turen over Wengernalp. Nedstigningen den næste Dag foregik da ogsaa uden Genvordigheder af nogen Art; men Vejen var lang, og i Grindelwald maatte jeg atter overnatte. Jeg havde saaledes været fulde fire Døgn borte, da jeg gensaa Væverhjemmet i Lauterbrunnendalen og mine Venner der, som under

hele Turen bestandig havde været i mine Tanker.

Allerede paa Stien, der fra Landevejen førte derop, fik jeg Øje paa den lille Skrutryg, som sad paa Trappen foran Indgangsdøren og soled sig. Da hun opdagede mig, sprang hun op med et Skrig og styrtede mig i Møde, mens Katten, hendes Legekammerat, hoppende fulgte i Hælene paa hende.

»Nu vil Suzanne rigtignok blive glad!« raabte hun.

»Hvem?« spurgte jeg. »Deres Søster?«

»Ja ja. Vi har allesammen været saa angst for Dem. For de har naturligvis været oppe paa Faulhorn og trukket Dragen i Halen — ikke?«

Hendes Udraab var bleven hørt inde i Huset. Suzanne kom hurtig frem i Døren, og vistnok for første Gang saa jeg hende smile. Mod Sædvane rakte hun mig ogsaa Haanden, og da vi senere spaserede ude i den lille Lund, der bagved Huset strakte sig et Stykke op ad Bjergskraaning, og jeg havde fortalt om min natlige Oplevelse paa Faul-

horn, plukkede hun helt bevæget en Blomst i Græsset og satte den i mit Hattebaand.

Og fra nu af fløj Dagene, ja Ugerne hen, uden at jeg kunde holde Tal paa dem. Men efter saaledes at have været opløftet i den syvende Himmel, sad jeg en Eftermiddag ved et af de drønende Vandfald, som man i Alperne møder eller i hvert Fald hører næsten overalt. Melankolsk hensunken i mig selv sad jeg med Haanden under Kinden, mens Vandflommen suste forbi oppe fra Højden og et Sted dybt under mig dampede og buldrede som en Hexekedel. Der er vist ikke noget Naturskuespil, der som et stort Vandfald formaar at magtstjæle det sørgmodige Sind og kogle det ind i vilde Drømmerier.

Jeg havde om Morgenens paany talt mine Penge og var kommen til det Resultat, at jeg nu umuligt kunde udskyde Opbrudet og Hjemreisen en eneste Dag længer. Jeg følte mig i samme Situation som hin Bjergtagne, om hvem et Eventyr fortæller, at han allerede hørte Klippevæggen lukke sig bag ham med Bulder og Brag, da han i sidste Øjeblik

reddede sig bort ved en hovedkulds Flugt. — Ja, Eventyret var ude. Jeg maatte nu tilbage til Hverdagen med dens Pligter og Plager. Jeg begreb bare ikke, hvordan jeg skulde kunne finde tilbage til mit gamle Jeg. Hele mit tidligere Liv syntes mig nu at tilhøre en fjern Fortid, ja at være tilbragt paa en hel anden Klode. Hvad vilde jeg da i Grunden derhjemme? Hvorfor ikke blive her, hvor jeg havde levet saa rigt og lykkeligt? For den allersidste Rest af mine Penge vilde jeg kunne bygge mig et lille Bjælkehus oppe i Bjergene, og saa forresten tjene til Livsopholdet som almindelig Skovarbejder for en Gang at kunne gifte mig med Suzanne. Jeg havde Grund til at tro, at hun ikke vilde vrage et saadant Nybyggerliv fjernt fra Menneskenes Verden.

Først da jeg om Aftenen var vendt tilbage til mit Familjehotel, kom jeg til Besindelse. Og straks den næste Dag brød jeg op derfra efter en stormfuldt bevæget Afsked med Væverhjemmet i Lauterbrunnendalen. Med Fortvivelse i Hjertet saa jeg Fremtiden i

Møde. Fra nu af og maaske indtil mine Dages Ende skulde jeg henslæbe Livet som en klaprende Regnemaskine paa et Kontor. En grufuld Tanke. For jeg kunde jo ikke vide, at det var mig beskaaret en Gang at virkeliggøre Nybyggerdrømmen og formæles med Mulden i mit eget Hjemland.

SJETTE KAPITEL

Efter et kort Besøg i Randers kom jeg i Begyndelsen af August tilbage til København. Jeg snappede efter Luft i den sommerdøde By og maatte ud paa Langelinje for at aande. Ingen af mine Venner eller Studiefæller var endnu kommen dertil efter Ferien. Schaff f. Ex. søgte jeg forgæves baade i det Hospital, hvor jeg sidst havde set ham, og i det fjerde-femte Klasses Pensionat i en af Vesterbros tristeste Sidegader, hvor han plejede at holde til. Dertil kom andre Skuffelser, der mødte mig ved Tilbagekomsten. Min Stilling hos Tømrermesteren var under min Fraværelse bleven givet til en anden, hvilket let kunde være bleven en virkelig Katastrofe for mig, Arven efter min Morfar havde Rejsen fortæret indtil sidste Hvid, og

jeg skyldte i Forvejen baade hos Skrædder og Skomager.

Men atter en Gang var Lykkens Fe mig huld. Da det saa' allermørkest ud for mig, tilkastede hun mig en Gave, en vægtig Børs, der betryggede, ja forgyldte min Tilværelse i et Aar eller mere. Det var Professor Holten, der ved Semesterets Begyndelse kaldte mig til sig og overdrog mig at besørge en saakaldt Overtryksudgave af to Forelæsningsrækker, den ene over mekanisk, den anden over kemisk Fysik, to store Bind, der tilsammen vilde blive paa omkring tusinde Sider. Arbejdet skulde fremstilles paa Grundlag af Holtens eget Manuskript, var for saa vidt altsaa rent mekanisk; men det krævede alligevel et indgaaende Kendskab til Emnerne, især paa Grund af de mange oplysende Tegninger, der skulde indflettes i Texten. Det var Staten, der bekostede Udgivelsen, og da Fremstillingsmaaden var ny og uprøvet herhjemme, blev Arbejdet ogsaa for mit Vedkommende usædvanlig godt betalt. Hvorledes det var gaaet til, at denne

Fortunatuspung netop faldt i mit Skød, fik jeg aldrig rigtigt Rede paa. Men maaske har Holten forstaaet, at jeg havde lidt en Skuffelse ved ikke at komme med paa Grønlands-Ekspeditionen, og trods sine mange Skrøbeligheder var han et sjælden varm hjertet Menneske, der ikke glemte dem, han en Gang havde faaet Godhed for.

Med alt det, der saaledes — ganske uventet — lyste op i min Tilværelse, følte jeg mig dog slet ikke lykkelig. Det var, som om jeg ikke kunde blive glad mere. Bestandig gik min første Tanke, naar jeg slog Øjnene op om Morgenens, paa Langfart til det lille Væverhus i Lauterbrunnendalen og vendte dybt fortvivlet tilbage. Men naar jeg udelukkende søgte Aarsagen til min Tilstand i denne ulykkelige Sommerforelskelse, var det dog en Vildfarelse. Forklaringen var i hvert Fald for en Del at finde helt udenfor Bevidsthedslivet, i de Sindets dunkle Afkroge, hvor ingen Tanke kan trænge ind. Jeg kunde til Tider have en mærkelig Fornemmelse af, at et fremmed Jeg var i Færd med at vokse frem i mig som et Foster. En pin-

agtig Fornemmelse, der fyldte mig med Lede og mørk Uro, — saadan som velsagtens et Dyr maa føle det umiddelbart foran et Ham-skitte.

Adskillige Aftener tilbragte jeg denne Vinter i Teatrene, særlig i det kongelige Teater, hvor jeg blev en Slags Ståmgæst i Galleriet. Efter en Aften hendrømt i en af de billige Sideloger, hvorfra man kun kunde se den ene Halvdel af Scenen og derfor ide- lig blev overladt til egne Betragtninger, vendte jeg hjem med Ideen til et helt Skue- spil i Hovedet. De følgende Aftener gjorde jeg en Række Notater, og da jeg mærkede, hvordan Optrin efter Optrin helt mirakuløst udfoldede sig som Bladene paa en Jeriko- rose, der er lagt i Vand, fortsatte jeg med Arbejdet Nat efter Nat i den Tanke at faa et stort tragisk Kærlighedsdrama ud deraf. Skuepladsen var en Dalstrækning i Schweiz, og Handlingen temmelig nøje kalkeret over mine egne Oplevelser dernede. Af Forlegen- hed nævnede jeg ikke dette natlige Digteri for nogen, hemmeligholdt det endogsaa for Johan Rohde. Den eneste, jeg maaske kunde

have tænkt at gøre til min Fortrolige, var Schaff, fordi jeg hos ham kunde faa lidt Vejledning ved den endelige Udførelse. Men med Schaff havde Skæbnen atter tumlet højst eventyrligt. Efter sit Hospitalsophold havde han af en rig, finsk Tømmerhandler, der skulde tilbringe nogen Tid ved et Bade-
sted i Pyrenæerne, ladet sig engagere som sprogkyndig Rejsesekretær, og det forlød, at han nu var havnet i Paris og levede der som Bladkorrespondent. Saa kastede jeg en Dag det halvfærdige Stykke ned i min underste Kommodeskuffe, hvor det blev liggende urørt, tilsidst næsten glemt, indtil det et Aarstid efter ved et Tilfælde kom for Dagen og uformodet tog et Stik hjem i Spillet om min Fremtid. Men herom skal der senere blive fortalt.

*

*

*

Her maa nu være Stedet til at omtale den af Sagn og Anekdoter saa omspundne Professor Holmberg, Anstaltens første og i

mange Aar eneste Lærer i alle de forskellige Ingeniørfag, der senere blev fordelt paa flere Hænder. Han var bleven ansat saa sent som i 1858. Først da var det gaaet op for Myndighederne, at der til en teknisk Højskole ogsaa hørte en Lærestol i Ingeniørviden. Men dette forklarer jo, at der endnu paa den Tid — 50 Aar efter Anstaltens Oprettelse — stadig maatte indkaldes fremmede Ingeniører til Landet, for at faa anlagt de Jernbaner, Gasværker og andre moderne Indretninger, som Udviklingen i stigende Grad krævede.

I Randers boede i mine Skoleaar en hel Koloni af engelske og skotske Ingeniører, der var Ledere af nye jyske Baneanlæg. De havde i Nærheden af Byen lejet en stor Mark og indrettet den til Boldplads, og udenfor Indhegningen stod vi Dreng og stirrede forbavset paa disse Fremmede, der i de mærkeligste Dragter, under høje Raab og iltre Fagter løb frem og tilbage i et Spil — Cricket — som vi den Gang ikke kendte. Det var som en af disse ungdommeligt in-

teressererede Tilskuere, jeg i sin Tid slog fast for mig selv, at Ingeniør var det eneste, jeg brød mig om at blive. Her formedes desuden mine tidligste Forestillinger om, hvordan en rigtig Ingeniør skulde være og se ud. Men en bedrøveligere Modsætning til disse sports-trænede, muskuløse Mandfolk end Professor Holmberg kunde man vanskeligt forestille sig. Ogsaa han tilhørte paa sin Vis ganske Vaudevillen. At tænke sig ham med nøgne Knæ og opsmøgede Skjorteærmer som Bowler bag et Kricketgærde var i hvert Fald ikke muligt. Naar han kom gaaende henad Gaden med sin unaturligt høje Hat, med Galoscher og Familjeparaply, lignede han en værdig Pastor emeritus ude fra Frederiksberg. Men med dette smaakomiske Udseende og et Væsen, der svarede dertil, var han i Virkeligheden en langt mere fremragende Tekniker end de udenlandske Kraftkarle, jeg som Dreng havde forset mig paa. Naar dansk Ingeniørvirksomhed nu har vundet Anerkendelse mange Steder i Verden, har Holmberg sikkert sin Del af Æren derfor.

Han havde al den nøjeregnende Aarvaagenhed overfor de smaa Ting og deres Betydning, der — mærkeligt nok — har bidraget saa mægtigt til Teknikens Udvikling i vor Tid.

Et Vidnesbyrd derom fik vi, hans Elever, da vi en Gang under hans Ledelse foretog en Studieudflugt til Helsingborg, hvor man var i Færd med at bygge en ny, stor Tørdok. Vi blev modtaget af en flot, engelsk præget Overingeniør, ved Siden af hvem vor Professor til vor Beskæmmelse tog sig helt bedemandsagtig ud. Vi blev ført rundt paa Arbejdspladsen, fik forevist Tegninger og Overslag, og hele Tiden ventede vi, at Holmberg skulde sige noget anerkendende om det store Foretagende. Det blev dog kun til et Par forsigtigt fremførte Spørgsmaal. Men paa Tilbagerejsen med Damperen samlede Holmberg os paa Dækket og fremsatte her en omstændelig Kritik af Foretagendet, udtalte navnlig Frygt for, at Dokkens Bund skulde vise sig at være for svag til at mod-

staa Grundvandets opadgaaende Tryk under Tøbrud eller efter stærke Regnskyl. Vi unge fandt som sædvanlig hans Indvendinger filistrøse. Vi var svært imponerede af, hvad vi havde set, var desuden opstemte efter et festligt Traktement, der med svensk Gæstfrihed var bleven givet os inden Afrejsen. Men ikke længe efter læste vi en Dag i Aviserne om en stor Katastrofe i Helsingborg. Med et mægtigt Brag var den nye Doksprunget læk, og Grundvandet havde fyldt Bassinet, — ganske som Holmberg saa sagtomodig havde forudsagt det.

*

*

*

En af de Opgaver, Holmberg gav mig at løse, da jeg var kommen saa vidt, at jeg stod foran den afsluttende Examen, var et Projekt til en underjordisk Rørledning fra Lyngby til Taarbæk. For at kunne afstikke Linjen til et saadant Anlæg og beregne Udgifterne, maatte jeg i Eftersommeren lægge mig ud i Dyrehaven, hvorigennem Ledningen

skulde føres, og her foretage et ret omfattende Opmaalings- og Nivelleringsarbejde. Jeg logerede mig ind hos den samme Skovløber, hvor jeg tidligere havde boet, da jeg sammen med min Aargang havde Landmaalingsøvelser i Dyrehaven under Professor Freuchen, og ligesom den Gang fik jeg Kosten paa Eremitagen, der ikke som nu var en lukket Helligdom forbeholdt Kongehuset, men hele Aaret — ogsaa om Vinteren — stod aaben for Skovgæsterne. I Hovedetagen var en almindelig københavnsk Restauration med kjoleklædte Tjenere; nede i de højt hvælvede Kælderrum en hyggelig Beværtning af mere folkelig Art, og her var det, jeg daglig spiste i Selskab med Kaperkuske og andre jævne Folk, ogsaa hele Familjer, der medbragte egen Madkurv og dækkede op paa Kælderens smaa Borde.

Her traf jeg jævnlig Dyrehavens berømte Skytte Peter Liep, som jeg godt kendte fra mit tidligere Ophold og nu igen blev Ven med. Pudsigt var det især at møde denne skovtroldsagtige Kæmpe med det høstlig

brogede Fuldskæg, naar han havde gjort sig ukendelig i en af de mange Forklædninger, han var nødt til at anlægge i Skoven for at komme Dyrene paa Skudhold, f. Ex. som gammel Kælling med stor Kyse og en lang Kaabe, der kunde skjule Bøssen. Var han i sine egne Klæder, kendte Dyrene ham paa lang Afstand og satte afsted i vild Flugt. Flere Steder i Skoven havde han indrettet sig Baghold i enligt staaende kunstigt udhulede Træstød med Skydehuller til alle Sider. Time efter Time stod han derinde og ventede paa, at den Rudel og det bestemte Dyr i Rudelen, han havde Ordre til at nedlægge, skulde komme der forbi. Som den Mesterskytte, han var, satte han saa Skudet saa præcist ind bag Bovbladet, at Dyret »forendte i Knaldet«, som det hedder i Jægersproget.

Han selv fik nok tilsidst en lignende brat Død. Sagnet fortæller derom: Han sad en Vinteraften sammen med et Par Venner i sit Hus ude ved Hjortekæret og spillede L'hombre, der var hans Yndlingsspil. Han

havde en Tid siddet i Uheld og var bleven rød i Kammen; men netop som hans Kone for at trøste ham havde sat en ny, rygende Toddy foran ham, fik han stort Spil, slog Haanden i Bordet og meldte »Solo«. Han havde tilmed det Held, at Forhaanden straks spillede ud i hans Renonce — han skulde altsaa stikke med sin mindste Trumf; men Haanden blev liggende paa Bordet og rørte sig ikke. »Saa stik dog, lille Mand!« sagde hans Kone, der var bleven staaende bag ham for at følge Spillet. Men Haanden rørte sig stadig ikke. Hans store, svære Hoved sank derimod tungt ned mod Brystet. Han var død. Derfor det Mundheld mellem gamle Jægere og L'hombrespillere: »At forende som Peter Liep med en oplagt Solo paa Haanden og en friskbrygget Romtoddy foran sig — det kan man vel nok kalde for Tragedie.«

*

*

*

Hvert Aar ved Midsommertid blev der paa Eremitagesletten afholdt et to Dages Hestevæddeløb, — Landets og Aarets eneste den Gang. Det var Fødselsaristokratiets og Børsadelens aarlige Mønstring, en Rangklassernes Parade, hvor kun faa af dem, der havde Ret til at køre med Blinker, holdt sig borte. Navnlig den første Løbedag udfoldedes der paa Sletten en Pomp og Pragt, som var det en af Nationens højhelligste Festdage. Hele Kongefamiljen lige til de smaa Prinser og Prinsesser mødte i firspændige Ekvipager omgivet af en bereden Æresgarde af højtstaaende Officerer med vajende Hatter, og baade foran og efter det kongelige Vogntog red Afdelinger af galaklædte Husarer. Ude paa Sletten stod endnu Skelettet af den lange Tilskuertribune og nogle andre midlertidige Træbygninger, der var bleven rejst i Anledning af Sommerens Stævne. Men omtrent samtidig med mig var et Par raske Tømmersvende kommen derud fra København og havde givet sig i Lag med Nedbrydningen. De vakte min Opmærksomhed,

fordi de altid sang ved Arbejdet. Hvorsomhelst jeg stod med mit Nivellerapparat, kunde jeg i den høstlig stille Luft høre deres smukke tostemmige Sang sammen med Hammerslagene. Og det var ikke Knejpemelodier eller de gængse Rantzauske Revyviser, der lød ud over Sletten, men Fædrelandsange, Folkeviser, undertiden ogsaa Salmer.

En Dag kom jeg til at sidde ved Siden af dem i Eremitagens Kælderstue. Det blev til en Samtale og bagefter til en Tobakspassiar udenfor under Bøgekronerne. De havde begge en Vinter været Elever paa den landskendte Vallekilde Højskole, hvortil der var knyttet et Annex for Bygningshaandværkere. Det interesserede mig at høre derom, fordi min Broder Morten nylig var flyttet fra Randers for at overtage en mindre Højskole ved Hillerød, et Skridt, jeg ikke forstod og havde rystet alvorligt paa Hovedet af. Bekendtskabet med disse to friske og fornøjelige Tømrersvende, som jeg fra nu af daglig spiste sammen med, gav mig dog et helt andet Syn paa Forholdet, og det var med

virkelig Sorg, jeg skiltes fra dem, da de — længe før jeg selv kunde afslutte mit Arbejde — rejste tilbage til København. Jeg kom til at savne baade deres opmuntrende Selskab og deres Sang. Ensomheden i den allerede gulnende Skov, og Synet af det stadig tættere Bladefald, virkede nedstemmende paa mig. Dertil kom ogsaa noget andet. Jeg havde hørt dem tale om, at de til Foraaret vilde ud »paa Valsen«, vilde vandre paa deres Haandværk ned gennem Tyskland til Schweiz og maaske videre sydpaa til de varme Lande. Det var en Tale, der havde rørt ved saarbare Minder hos mig og kaldt gamle Eventyrdrømme tilbage i mit Sind. I voksende Mismod traskede jeg om Morgen en ud til mit ensformige Arbejde og ønskede bare, at jeg snart kunde slippe det og komme tilbage til Byen — bort fra mig selv og de mange pinefulde Tanker og Tvivl, der her i Ensomheden forfulgte mig.

Det blev dog rigtig Efteraar og Kulde, før jeg kom til København; og her fik jeg at vide, at Schaff nu var kommen hjem fra Pa-

ris i en saa elendig Forfatning, at han vist ikke kunde leve. Det var stadig Nyrerne, det var galt med. Jeg opsøgte ham straks og fandt ham i hans gamle Vesterbropensionat i et uhyggeligt Portværelse, der vendte ud mod en Gaardsplads opfyldt med al Slags Skrammel. Han sad i en Armstol med Fødderne oppe paa en anden Stol og var rullet ind i et Tæppe som i et Svøb. Hans Udseende forfærdede mig næsten. Det gustne og skrækkeligt afmagrede Legeme lignede allerede et Lig. Da han genkendte mig, nikkede han dog helt fornøjet, og da jeg spurgte til hans Befindende, afviste han Spørgsmaalet med sin sædvanlige, galgenhumoristiske Grimace. Han vilde overhovedet ikke tale om andet end sin Rejse og de mange interessante Bekendtskaber, han havde gjort i Paris og andre Steder. At ogsaa jeg havde været udenlands, siden vi saas, syntes han ikke at mindes, og selv nævnede jeg ikke noget derom.

Hele dette regnfulde og triste Efteraar saa' jeg ofte ud til ham, sad tilsidst næsten daglig

hos ham i hans triste Pensionatsværelse, der paa Grund af Ophobningen af Bøger og Sagnet af Reoler mest lignede et Pulterkammer. Og altid var det om sine Pariser-Oplevelser, han talte, navnlig om de mange revolutionære russiske Emigranter, han havde gjort Bekendtskab med dernede. Han havde lært sig Russisk for at kunne læse Landets store Nutidsdigtere i deres eget Sprog, Lermontov, Gogol, den »ulveagtige« Michael Saltikow o. s. v. — en Litteratur, som endnu var ganske ukendt hos os. Kun Turgenjev var bleven oversat; men ham vilde han ikke rigtig anerkende som gyldigt Udtryk for russisk Aand. Hans Romaner og Noveller var fransk præparerede, paastod han. Mange af hans Udtalelser overraskede mig i det hele taget. Mens han tidligere altid havde talt respektfuldt om Georg Brandes, indsæbede han ham nu ved enhver Lejlighed med sin harskeste Spot og sammenlignede den literære Bevægelse, Brandes havde rejst herhjemme, med den Sensation en Handelsrejsende i Damekonfektion kan foraarsage i

Lemvig med Parisermoder fra i Forfjor. Det var overhovedet ikke mere fra Frankrig, men fra Rusland, han ventede Aandslivets Fornyelse, ligesom det var det russiske Folk, der nu i hans Øjne var det benaadede, som bar Verdens Frelser under sit Hjerte.

Uge for Uge svandt han ind. Der var tilsidst ikke meget andet under den citrongule Hud end Skelettet. Samtidig var hans Blik og Udtrykket i hans Ansigt bleven mere og mere overjordisk. Han var selv ganske klar over sin Tilstands Haabløshed denne Gang; alligevel nægtede han med stor Bestemthed at lade sig indlægge paa et Hospital. Han vilde dø i sin egen, lappede Skjorte, sagde han, ikke i Hospitalernes Narredragt. En Dag op imod Jul blev hans sidste. Jeg kom derud i Mørkningen, netop som Lægen var gaaet derfra efter at have givet ham et Moskuspulver. Hans Værtinde, en afblomstret forhenværende »Damefrisørinde«, i hvis talrige Elskerskare han vistnok en Gang havde været indrulleret, lukkede op for mig og fortalte, hvordan det stod til. Hun førte mig ind

i det halvmørke Kammer, hvor der kun brændte en lille Vaagelampe. Schaff var allerede saa dybt nedsunken i Moskusdøsen, at han ikke aabnede Øjnene. Dog mærkede han vistnok, at der stod nogen ved hans Seng, for jeg hørte ham mumle nogle Ord i et fremmed Sprog, idet han med en vrængende Grimace vendte Ansigtet bort. Jeg blev staaende ved Sengen ogsaa efter at Værtinden var gaaet ud af Stuen. Mange forvirrende Erindringer strømmede ind paa mig, og jeg forudføjte i disse Øjeblikke, at Mindet om ham længe, maaske altid vilde leve i mig og sysselsætte mine Tanker. Men mon det nogensinde skulde lykkes mig at udgrunde mig selv i mit Forhold til dette gaadefulde Menneske? Jeg tvivlede.

Da jeg igen stod ude paa Gaden, var de lange Lygterækker tændt. Jeg blev et Øjeblik staaende raadvild. Det var blevet Spisetid; men jeg var slet ikke oplagt til at gaa hen i Admiralgade og sidde mellem Folk, der aldrig havde kendt Schaff, knap nok anet hans Existens. Paa Vejen til Byen bestemte

jeg mig da til at gaa ind i en eller anden Restauration for at være alene.

De fleste af Byens bedst kendte Spisesteder den Gang laa i dybe Kældere og havde Navn efter Værten. Man talte om Olsens Kælder, Ginnerups Kælder o. s. v. Selv i det fornemme Bredgadekværter laa et af de mest ansete Køkkener tre Alen under Jorden (Schrams Kælder). Jeg gik ned i en af dem paa Strøget uden at tænke paa, at jeg for ikke længe siden havde haft en uhyggelig Oplevelse der. Sammen med Rohde havde jeg en Aften siddet dernede, da en ældre Herre og en ung Dame, Far og Datter, øjensynlig Provinsfolk, kom derned og tog Plads ved et Bord overfor os. »Vi ønsker at dinere«, havde Manden sagt til Tjeneren og forlangte Spisekortet. De var begyndt med Østers og en halv Flaske Champagne blandet op med Porter; siden fik de Fuglevildt og en eller anden Dessert. Ved Kaffen havde den unge Pige skyndt sig bort for at gøre et Par Indkøb, inden Butikkerne lukkede. Da hun var gaaet, kaldte Faderen igen paa Tje-

neren og forlangte en Kognak. »En trestjernet!« sagde han med formanende oprakt Pegefinger. Det blev hans sidste Ord i denne Verden. Kort efter faldt Cigaren ham ud af Haanden, og han sank sammen i Sofahjørnet. Tjenerne styrtede til, og mens Herrerne rundt om i Lokalet strakte Hals og Damerne gysende gemte sig bag deres Servietter, blev Manden samlet op og baaret ud.

Idet jeg nu mindedes denne Scene, gik Tankerne tilbage til det stille Dødsværelse, jeg lige havde forladt, og uvilkaarligt sammenlignede jeg Schaffs frygteligt udtærede Legeme med denne robuste Levemand, der smertefrit udaandede med et Dusin Østers og en stegt Rype i Maven. Jeg huskede, at Schaff en Dag, da han havde haft Besøg af en Slægtning fra sin Hjemegn, en stor og lemmestærk Proprietær, havde citeret sin Lidelsesfælle Heine. »Et saadant kærnesundt Individ er dog endnu bare et Dyr undervejs til at blive Menneske«. Og han havde tilføjet, at først naar vi havde rendt Hornene af os og mistet Brølet, gik det til vor For-

færdelse op for os, at vi hørte hjemme i en Kvægstald.

Han havde sagt dette uden det tvetydige Smil, hvormed han plejede at sige den Slags Ting, og jeg havde siden ofte tænkt paa, hvad han kunde have ment med den alvorlige Udtalelse. Han havde en Gang advaret mig mod at bedømme Folk efter deres Ansigt, for det var i Almindelighed slet ikke deres eget. Havde han maaske selv levet et skjult Liv bag mange skiftende Masker? Og i saa Fald — hvorfor? Nu, da han var død, vilde jeg velsagtens aldrig faa det at vide.

SYVENDE KAPITEL

Det var hændet mig denne Vinter, da jeg en Dag søgte efter noget i min nederste Kommodeskuffe, at jeg fik fat i Manuskriptet til mit ufuldførte Schweizerdrama, der nu i Aar og Dag havde sovet sin Tornerosesøvn mellem kasseret Undertøj og hullede Socker. Jeg modstod ikke Fristelsen til at læse det igen, og derefter kunde jeg ikke faa det ud af mit Hoved men brugte nogle Dage til at lave om paa det hist og her og tilføje den manglende Slutning. Og for nu at faa en Sagkyndigs Dom om Stykket, indsendte jeg det til det kgl. Teater, hvis Censor paa den Tid var C. K. F. Molbech, »Ambrosius« skattede Digter. Nogle Uger efter fik jeg det tilbage med et Afslag; men dette Afslag var overraskende høfligt motiveret, og Skrivelseren endte med en Opfordring til at tilbyde et af Byens Privatteatre Stykket.

Den Brand, der her blev kastet i min Sjæl, dæmpedes imidlertid, ja slukkedes næsten af en anden Begivenhed, der indtraf samtidig, nemlig min Fars Død. Jeg havde i nogen Tid faaet flere bekymringsfulde Breve hjemmefra om hans Helbredstilstand. Det mentes, at han gik med en eller anden indvendig Skade, som Familiens Læge, den gamle »Distriktsdokter« stod raadløs overfor. Der var nu bleven tilkaldt en fremmed Læge, som havde erklæret Tilstanden for haabløs. Netop i de samme Dage, jeg modtog Teatrets Skrivelse, blev jeg kaldt hjem for at tage Afsked. Det var ved Pinsetid. Fra Kupévinduet betragtede jeg urolig og mismodig den lige udsprungne Skov, de foraarsgrønne Marker og de lange Rækker græssende Køer, som stod der saa fredeligt og aad sig mætte og viftede Fluerne bort med Halen uden at gøre sig Spekulationer over deres rette Bestemmelse i Livet, medens jeg — som nu gik i mit 21de Aar — var indtil Fortvivlelse kommen i Vildrede med mig selv.

Selve Pinsemorgen, da Byens Kirke ved

Solopgang ringede Højtiden ind, døde Far omgivet af alle sine Børn med Undtagelse af Erik, der stadig opholdt sig i Vestindien. I Stilheden omkring Dødssengen lød denne højtidelige Klokkeklemten som en øm Afskedshilsen fra den Kirke, han saa nidkært havde tjent i over 40 Aar. Far var født i den sibiriske Isvinter 1814, da Sundene var tilføjede indtil langt ind i Maj, og da der i det hele blæste en saa bitterkold Vind ind over Land og Folk. Det var Kielerfredens, Statsbankerottens, den napoleonske Efterkrigstids ulykkelige Periode, som for Livstid mærkede saa mange af dem, der oplevede den. Han var kommen til Verden i et fattigt Præstehjem paa Bogø som den sjette af en Række Søskende, hvis Antal efterhaanden steg til femten. Et egenartet Kuld, hos hvem Nationens Ydmygelser og den almindelige Nødstilstand havde udviklet en aandelig Haardførhed og mange skarpe Kanter, — »en mere agtet end afholdt Slægt«, som der er bleven sagt om den.

I sine Kapellandage havde Far udsendt et

Par religiøse Smaaskrifter, der vakte Opmærksomhed og Forventning i kirkelige Kredse. Men den Halvblindhed, som tidlig ramte ham, velsagtens ogsaa hans med Aarene stadig voksende Embedsgerning, nødte ham tidligt til at nedlægge Pennen. Den trehundredaarige Slægtsarv som kirkelig Skribent gik fra ham over til hans to teologiske Sønner, af hvilke navnlig Mortens frugtbare Virksomhed i Opbyggelseslitteraturen bekræfter Nietzsches Ord i »Die fröhliche Wissenschaft«, at hvad Faderen gaar tavs med, kommer til Orde hos Sønnen. Med Digterfilosofens egen Guldpen: »Was im Vater schweigt, das kommt im Sohne zum Reden«.

Far var bleven præsteviet i Frue Kirke i København den 19de Avgust 1840. Manuskriptet til hans Ordinationspræken er nylig — efter en vistnok meget omtumlet Tilværelse — bleven fundet frem af Carl Dumreicher og tilbagegivet Familjen. Prækenen er bygget over Ordet »Gudsfrygt er nyttig til alle Ting«, og Fars kirkelige Stade har paa dette Tidspunkt aabenbart endnu været

det 18de Aarhundredes Rationalisme. Senere kom han som saa mange af den Tids yngre Præster under Grundtvigs Paavirkning uden at han dog nogensinde lod sig indrulle i hans edsvorne Hird. De mange halv-private, hinanden bekæmpende »Retninger« indenfor Menigheden havde netop været hans store Bekymring i de senere Aar. Og det var jo ikke helt uden Grund. Som Protestantismens Prækestol rager anmassende ind i Kirkerummet med sin egen Himmel og ganske har forandret dets oprindelige Karakter og Bestemmelse, gjort Templet til en Høresal, et Auditorium, har den ogsaa berøvet Gudstjenesten noget af dens Højtidelighed og forvandlet Præsten fra en magisk Udøver af Guddomsmagten til bare en Lærer og Skriftfortolker. Er det mon ikke derfor, at saa mange foruroligede Sjæle nu paany hendrages til den verdensfjerne Stemning i de katolske Kirkers røgelsemættede Indre og Skriftestolens stille Fortrolighed?

*

*

**

Et Par Dage efter Begravelsen tog jeg tilbage til København med den lokale Rutedamper, og med samme Skib rejste ogsaa Morten hjem til sin Højskole ved Hillerød. Blandt de Bøger og Papirer, jeg ved Afrejsen fra København havde ført med mig for at have Beskæftigelse, dersom Opholdet hjemme maaske skulde blive af længere Varighed, var ogsaa Manuskriptet til mit Drama. Det havde vistnok været min Tanke at gennemse det endnu en Gang, inden jeg — som det var foreslaaet mig — sendte det til et andet Teater. I de bevægede Dage omkring Fars Død og Begravelse havde jeg dog hverken haft Lyst eller Lejlighed til at give mig af med den Slags Ting. Men da Morten og jeg nu fulgtes ombord, stak jeg Manuskriptet til ham og sagde blot, at det var noget, jeg kunde have Lyst til at høre hans Mening om.

Skibet gik fra Randers saa tidligt paa Eftermiddagen, at det kunde naa ud gennem Fjordens grundede Løb og mange vanskelige Krumninger, inden Solen gik ned og

Engdampenes hvide Slør skjulte Dalbunden. Med et voksende Følge af skrigende Hættemaager og Terner, der slog op fra deres Reder i Breddernes Siv, gled den gamle Hjuldamper langsomt frem mellem Engene, ofte med kun et Par Alen Vand paa begge Sider. Mens Morten ligesom de øvrige Passagerer havde sat sig ind under Solsejlet, hvor han i en Kurvestol underholdt sig med mit Manuskrift, var jeg selv gaaet ud paa Hækken og stod der mellem det oprullede Tovværk og betragtede Fuglesværmens Dykkerjagter i Kølvandet og de vilde Slagsmaal i Luften om Affaldet fra Kabyssen, som hentedes op derfra. Men stadig vendte jeg tilbage til Dækket og gik uroligt op og ned ad Løbetæppet under Forsøget paa at tyde Udtrykket i Mortens Ansigt, mens han læste.

Efter to-tre Timers Sejlads passerede vi ved Solnedgang det lille Toldsted Udbyhøj i Fjordmundingen. Her blev Lodsens sat i Land, og nu dampede vi med forøget Fart ud paa det aabne Hav, mens Fuglefølget lidt efter lidt trak hjemefter med trætte Ving-

slag. Jeg var igen gaaet op paa Hækken og stod der og saa paa Solnedgangen, da ogsaa Morten kom derop og stillede sig hen ved Siden af mig. I Tavshed betragtede vi en Tid den farvestraalende Genspejling af Aftenskyerne i den blanke Havflade. Derefter fulgtes vi ned paa Dækket, og her, hvor der efterhaanden blev næsten tomt, sad vi længe sammen i fortrolig Samtale.

Om mit Skuespil sagde Morten, at naar det ikke havde været ham en saa stor Overraskelse, som jeg maaske ventede, var det fordi han længe havde forstaaet, at det polytechniske Studium havde tabt en Del i Interesse for mig. Desuden havde han i sin Tid læst de Breve, jeg sendte hjem fra mine Vandringer i Schweiz, og af dem kunnet se, at Pennen var et Redskab, der faldt mig naturligt i Haanden. Det samme viste dette Skuespil, syntes han. Noget Mesterværk var det naturligvis ikke; men det røbede dog saa megen smuk Følelse og ungdommelig Fantasi, at det helt igennem fængslede.

Det blev sent, inden vi skiltes. Den halve

Nat var gaaet, før Morten gik tilkøjs. Selv blev jeg endnu længe siddende paa Dækket i bevæget Stemning, og denne Sejlads over Kattegat i den lyse, stille Forsommer nat stod siden for min Erindring som den højtidelige Indgang til et nyt Liv.

*

*

*

Da Rohde efter Sommerferien kom tilbage til København, gjorde jeg ogsaa ham til Medvider i mit Frieri til Musen. Men heller ikke han blev saa overrasket, som jeg havde ventet. Han sagde, at han og Elmenhoff længe havde talt om, at jeg vistnok gik og rugede over en eller anden Hemmelighed og derfor var bleven saa irritabel. Da jeg nu en Aften havde læst mit Skuespil højt for ham, erklærede han, at den Dag jeg gjorde Alvor af at bryde med Fortiden, vilde han gøre det samme.

Vore Aftensamtaler i hans Stue, hvor Dødningehovedet ovenpaa Reolen syntes at lytte med et spotsk Smil, blev efter denne

Dag bestandig længere og fortroligere. Undertiden forlagde vi dem til en morsom gammeldags Beværtning i Nærheden, en forhenværende berømt Vinstue paa Hjørnet af Pilestræde og Silkegade. Her, hvor i Fortiden Byens Bedsteborgere havde farvet Næserne røde i ædel Burgunder, var nu Mødested for Kvarterets mange Smaahaandværkere, der i Dagens Løb smuttede derind i Skjorteærmer og Skødskind for at slaa en Passiar af ved en Dram og et Glas Skillingsøl. Om Aftenen holdt de en Slags Klub her og spillede Kort eller Dam. Tilfældigt var Rohde og jeg dumpet derind en Dag og havde fundet et saadant Behag baade i Selskabet og i det morsomme, lavtloftede Lokale, paa hvis tilrøgede Vægge der endnu saaes Rester af allegorisk Dekoration fra dets Stortid, at vi havde gjort det til vor Stamknejspe. For at beholde Opdagelsen for os selv havde vi overfor Venner og Bekendte omgivet Stedet med stor Hemmelighedsfuldhed og kaldte det ogsaa indbyrdes altid »Logen«.

Her sad vi ogsaa den Aften, da jeg kunde

fortælle min Ven, at nu havde jeg for mit Vedkommende smøget Lænkerne af mig og sagt Læreanstalten Farvel. Paa Grund af den altfor aabenbare Ulyst, jeg i den sidste Tid havde lagt for Dagen derhenne, var det kommet til stadig hyppigere Sammenstød med Professorerne, og nu havde en ganske lille Hændelse faaet mig til at sætte Punktum for al min Tvivlraadighed. Jeg havde om Formiddagen staaet bag paa en af Nørrebros Sporvogne og betragtet en lille stumphalet Køter, der tilhørte en af de andre Passagerer paa Bagperronen, og som med Tungen ud af Halsen galoperede efter Vognen midt i Gadens Mylder af svære Arbejdsvogne, Drosker, Skraldevogne og andre Køretøjer. Undertiden var den bleven helt borte for mig mellem Hjul og trampende Hestehove; men stadig dukkede den uskadet frem paany med de udvæltende Øjne stift rettet mod sin Herre.

Billedet af dette lille Kræ, der uden et Øjeblik Raadvildhed trodsede alle Hindringer og Farer, havde længe efter forfulgt mig og

gjort mig skamfuld. Idet jeg mindedes, hvad Schaff plejede at sige, at vilde man naa frem til et Maal, skulde man bære sig ad som Napoleon, der altid først sørgede for at spærre alle Veje og sprænge alle Broer, der muliggjorde et Tilbagetog, var jeg gaaet hen paa Lærestalten og havde hentet de Bøger og andre Ting, jeg endnu havde liggende der. Hvorpaa jeg for sidste Gang lod den tunge Port smække i efter mig. Overfor min Samvittigheds Anklager retfærdiggjorde jeg mig med et andet Ord af Schaff, som en Gang havde sagt, at der altid var flere, der forspildte Lykken og lagde Livet øde af Mangel paa Mod end ved Dumdristighed. Og heri maa jeg endnu den Dag i Dag give ham Ret.

*

*

*

Den hjemlige literære Situation, jeg altsaa nu skulde prøve at finde mig en Plads i, var det saakaldte »moderne Gennembrud«, som Georg Brandes havde fremkaldt og givet

Navn. En forelsket Dyrker og aandfuld Fortolker af vor Guldalderdigtning har kaldt denne nyere Epoke for »de næstbedstes Tidsalder«, og mange har fundet Karakteristiken træffende. Det er den maaske ogsaa, naar det blot ikke glemmes, at de blivende Værdier i Kunst og Digtning faar som Regel først en sen Eftertid rigtig Øje for, ogsaa hos de allerede anerkendte, ja mangen Gang allersidst hos dem. De virkelig store, nyskabende Aander fødes jo i Almindelighed en Menneskealder eller to, før Tiden er moden til at modtage, hvad de har at bringe. De dør miskendte eller maaske ganske ukendte af den Samtid, de har bestræbt sig for at indvirke paa. Som en af de største af dem søgte at trøste sig med i sin smertelige Ensomhed: »Dagen i Morgen eller kanske først i Overmorgen vil blive min.« Til Genæld har de Samtidige en Tilbøjelighed til at overvurdere og ophøje de Aander, som de forstaar og føler sig jævnbyrdige med. Disse Genier af Døgnet Naade baade fødes og dør paa et for dem belejligt Tidspunkt,

nemlig mens de endnu kan opnaa at blive begravet af et taknemligt Folk og faa en Begravelse som en Aandens kronede Fyrste.

Af »Gennembrudet«s førende Skikkelser var Holger Drachmann og J. P. Jacobsen vel nok de to, jeg havde hørt mest om og kendte bedst. Men efter at have været under Schaffs literære Paavirkning vurderede jeg ogsaa dem en hel Del anderledes end tidligere. Jeg saa i dem et Par romantiske Sildeføddinger, i hvis Vers og kunstfærdige Prosa det stormfulde Menneskeliv og Skrigene fra de Skibbrudne gentonedes fjernt og aandedagtigt svagt som Verdenshavets Brændingslarm i de Konkylier, vore Bedsteforældre havde staaende paa deres Chiffonièrer. Om de store, moderne Russere, som Schaff i sin sidste Tid altid havde talt til mig om, paastod han, at de alle som én forkastede Versformen, overhovedet alt Stilbroderi som Narreværk; og det havde ogsaa tidligere altid moret ham at drille Lyrikerne ved at minde dem om, hvad Verskunstens Størmongul i nyere Tid, selve Goethe, i en af

sine Samtaler med Eckermann har sagt, at det højeste Maal for en sand Digter var at skrive en mandig stærk og klar Prosa. Men dertil krævedes, at man havde et Budskab at bringe Menneskeheden, at man med andre Ord var en Forkynder. »Wer aber nichts zu sagen hat, der kann doch Verse und Reime machen, wo denn ein Wort das andere giebt und zuletz etwas herauskommt, das zwar nichts ist, aber doch aussieht als wäre es was.«

Det var alle saadanne for mig saa nye og fremmedartede Problemer, jeg nu maatte sætte mig ind i og tage Standpunkt til samtidig med, at nye Ideer til digteriske Arbejder summede i Hovedet paa mig som sværmelystne Bier i en Kube. En Dag, da jeg var kommen sent op og sad halvpaaklædt ved Morgenkaffen, fordi jeg havde brugt en Række Nattetimer til at skrive en Novelle, bankede det paa min Dør. Det var Morten. Jeg blev lidt ubehageligt overrasket, fordi jeg endnu ikke havde faaet meddelt ham, hvad der var sket med mig. Jeg mærkede

dog snart, at han vidste det, forstod ogsaa paa hans Tale, at han havde faaet Underretning derom hjemmefra. Vi var begge ret trykkede, og først efterhaanden kom der en virkelig Samtale i Gang. Paa hans Spørgsmaal om, hvad jeg nu agtede at tage mig til, svarede jeg, at jeg foreløbig vilde se mig om efter en Timelærerstilling i en af Byens Privatskoler. I Matematik og Fysik havde jeg jo næsten Magister-Uddannelse, saa det kunde vel ikke være umuligt. Han spurgte saa, om jeg ikke kunde tænke mig at overtage en lignende Stilling ude hos ham. Han havde netop haft under Overvejelse at indføre en udvidet Undervisning i Regning og Fysik paa sin Skole og i Forbindelse dermed maaske lidt Øvelse i Landmaaling for Karleholdenes Vedkommende. Jeg kunde naturligvis bo paa Skolen, hvor der var Plads nok, og der vilde ved Siden af Skolegerningen altid blive Tid og Lejlighed for mig til at dyrke mine private Interesser.

Jeg var altfor uforberedt paa et Tilbud af den Art til straks at kunne svare. I og for

sig var der slet ikke noget afskrækkende for mig i Forslaget. Den Tanke, at komme bort fra Byen en lille Tid og under landlige, fredelige Forhold naa til større Klarhed over mig selv, tiltalte mig tværtimod. Fra mine Besøg paa Skolen kendte jeg desuden min Broders hyggelige Hjem og smukke Familjeliv. De to fornøjelige Højskole-Tømrersvende, jeg i sin Tid lærte at kende i Dyrehaven, havde jeg heller ikke glemt. Men alligevel! Om ogsaa Morten og jeg var Søsken og følte broderligt for hinanden, vi havde udenfor Familjefølelsen ikke meget tilfælles. I vores Krav til Livet, vore Forhaabninger om Fremtiden, i alle afgørende Forhold overhovedet var vi grundforskellige. At jeg derfor tøvede med Svaret, forstod han sikkert ogsaa godt; og da vi efter et Par Timers Samvær skiltes, opfordrede han mig selv til at tænke nøje over Sagen, inden jeg bestemte mig.

I den følgende Tid gjorde jeg en Række alvorlige Forsøg paa ad anden Vej at skaffe mig en Stilling, jeg kunde leve af. Jeg frem-

stillede mig for et Par af de førende Industrimænd og forespurgte rundt om i Skolerne; men ingen Steder havde man Brug for mig. Pinagtigt var det især, naar jeg paa disse Tiggervandringer stødte paa tidligere Studiefæller, der paagaaende forsøgte at faa ud af mig, hvorfor jeg havde forladt Lærestalten. Jeg kunde jo ikke uden at gøre mig latterlig forklare, at jeg havde gjort det for at blive Digter.

En taaget Decemberaften med snetung Luft kom jeg gaaende gennem Byen ude fra det yderste Frederiksberg, hvor der i en privat Realskole var en Stilling ledig som Lærer i Matematik. Det havde igen været en Glipgang. Døren var endogsaa ret ublidt bleven slaaet i paa Næsen af mig. Den københavnske Stenbro begyndte i det hele for Alvor at brænde mig under Fodsaalen.

Forestillingen om en fredelig Landsby og lange, poppelhegnede Landeveje, hvor jeg kunde gaa uforstyrret i mine egne Tanker, var for hver Dag bleven mere tillokkende

for mig. Inde paa Strøget med dets tætte Mylder af Mennesker paa begge Fortovene, standsede jeg foran et stærkt oplyst Boghandlervindu med en Udstilling af Efteraarets literære Høst. Ved Siden af mig stod en forhutlet Fyr med ildrød Drankernæse, en halvgammel Stodder, der snakkede højt med sig selv, mens deliristiske Trækninger uafbrudt jog ham henover Ansigtet. Fra Byens Natteliv kendte jeg disse Menneskevrag, der ud paa Aftenen krøb ud af deres Smuthuller for at gaa paa Tiggeri i Kaféerne. Flere af dem var Folk, der selv en Gang havde været Stamgæster paa Byens bedste Restauranter, forhenværende Journalister eller andre Forulykkede fra Penneverdenens Overdrev. Var det maaske et Fremtidsbillede af mig selv? — tænkte jeg, idet jeg forlod Vinduet og arbejdede mig videre gennem Fortovstrængslen.

Hjemme i min Nyboderstue stod jeg en Stund fortabt i Tanker, før jeg fik Petroleumslampen tændt. Saa tog jeg Papir og Pen frem for at fæstne Billedet og den Stem-

ning, som Synet af denne formodede Fagfælle havde sat mig i. Det blev i Nattens Løb — paa Trods af de Schaffske Principper — til et længere Poem, en Skæbnenovelle paa Vers, »Syndebukken« kaldte jeg den. Den fortalte om Sønnen af en Provinsmattador, der fra ringe Stand havde arbejdet sig opad og ved sin Død var Byens rigeste Mand og første Borger. Ogsaa hans Børn blev dygtige og stræbsomme Mennesker, der var til Pryd for Staden.

Men som et Træ, der løfter sig mod Himlen,
har sine Rødder dybt i Mulm begravet,
saa har en Slægt med Sejrsmod og Styrke
sit skjulte Voksested i Sindets Mørke.

En skummel Verden og et Dødens Rige
opfyldt af Genfærd som en Morderhule,
et Rettersted for Længsler, der blev kvalte,
for Hjertets Røster, naar de ømmest talte.

Den Verden — hed det videre i Digtet —
fik den ene af Sønnerne i Arv. Fra Barns-
ben en Drømmer med et uroligt og splittet
Sind.

Han blev en ensom, — fremmed for sig selv,
 en Livets Vagabond paa øde Veje.
 Sin Dom han hørte rundt i Byens Gader:
 »Han slægter daarligt paa sin ædle Fader.«

Fra Aar til Aar han grundet' paa sig selv,
 mens blindt han stredes med sin Faders Skygge,
 med vilde Drifter, der af ham blev bundet
 og af hans Vilje sejrrigt overvundet.

Og den formummede Selvbekendelse endte
 med denne triste Profeti:

Saa døde han en Dag paa Fattiggaarden
 og fik sit Gravsted nær ved Affaldsdyngen.
 Han stønned' halvkvalt i sin sidste Skælven:
 »Hvorfor blev jeg den sorte Ært i Bælgen?«

Da jeg Morgenens efter fandt Manuskriptet
 paa mit Bord, kiggede jeg det flygtigt igen-
 nem og kastede det derpaa ned i Kommode-
 skuffen, der i Forvejen gemte saa mange lig-
 nende Penneprøver fra den senere Tid. Og
 saa mit Skuespil laa dernede og ventede paa
 den fornyede Gennemgang, jeg agtede at
 foretage. Men jeg havde nu faaet saa mange
 andre Planer at slaas med. Senere paa Dagen

skrev jeg til Morten, at jeg nu havde bestemt mig. Dersom han endnu stod ved sit Tilbud, vilde jeg flytte ud til ham med det allerførste i det Haab, at jeg skulde kunne falde til i de for mig saa nye og fremmede Forhold. Med København var jeg i hvert Fald færdig i denne Omgang — skrev jeg.

Naar vi Mennesker i en ældre Alder tænker tilbage paa den Vej, vi har gaaet gennem Livet, kan vi mangen Gang ikke lade være med at græmme os over de Svinkeærinder, vi har ladet os forlede til undervejs, snart fristet af en idyllisk Blomstersti, snart lokket af straalende Fatamorgana-Syner, der førte ud i Mose og Hængedynd. Vi indser nu bagefter, at det Maal, vi med Besvær, undertiden maaske med Livsfare har stridt os frem til, kunde vi i al Magelighed have naaet ved pænt at holde os til den slagne Landevej og Dag for Dag gaa lige efter Næsen. Men hvorfor klage? Som det gerne er de sorgløse Vandrere, Folk uden Vejkort og Kompas, der faar det rigeste Udbytte af deres Søndagsudflugter i

Mark og Skov, saadan er det netop ofte vore Vildfarelser og Misgreb, vi kan takke for, at Livet blev til det Eventyr, som vi jo allesammen helst skulde bringe ud af denne Tilværelse, fordi det er det eneste, der kan forlige os med den.

Henrik Pontoppidans Bøger

- Stækkede Vinger. 1881.
Landsbybilleder. 1883.
Sandinge Menighed. En Fortælling (1883). 2. Udg. 1903.
Ung Elskov. En Idyl (1885). 2. Udgave 1906.
Mimoser. Et Familieliv. 1886.
Fra Hytterne. Nye Landsbybilleder (1887). 2. Udg. 1905.
Isbjørnen. Et Portræt. 1887.
Spøgelse. En Historie. 1888.
Krøniker. 1890.
Natur. To smaa Romaner. 1890.
Skyer. Skildringer fra Provisorierne Dage. 1890. Gyldendals Biblioteks Udgave 1906.
Muld. Et Tidsbillede (1892). 2. Oplag 1892.
Det forjættede Land. Et Tidsbillede (1892). 2. Opl. 1896.
Minder. (1893). Ny illustreret Udgave 1902.
Nattevagt. (1894). 2. gennemsete Udgave 1905. Gyldendals Biblioteks Udgave 1912.
Den gamle Adam. (1895). 3. Oplag 1905.
Dommens Dag. Et Tidsbillede. 1895.
Højsang. (1896). 2. Opl., ill. af N.P. Mols. 1896. 3. Opl. 1921.
Kirkeskuden. Illust. af F. Henningsen (1897). 2. Opl. 1897.
Det forjættede Land. (Samlet Udgave af »Muld«, »Det forjættede Land« og »Dommens Dag«). 6. Udgave 1920.
Vildt. Illustreret af F. Syberg. (1899). 2. Oplag 1899.
Fortællinger I—II. (1899). 2. Oplag 1903.
Lille Rødhætte. Et Portræt (1900). 2. Oplag 1900.
Det ideale Hjem. (1900). 2. Oplag 1900.
De vilde Fugle. Et Skuespil. 1902.
Et Endeligt. En Landsbyhistorie. 1904.
Borgmester Hoeck og Hustru. Et Dobbeltportræt (1905).
2. Oplag 1905.

(Fortsættes næste Side)

Henrik Pontoppidans Bøger

(Fortsat)

Asgaardsrejen. Skuespil. (1906). 2. Oplag 1928.

Det store Spøgelse. 1907.

Hans Kvast og Melusine. (1907). 3. Oplag 1920.

Lykke Per (I—VIII) 1898—1904. Samlet Udgave (I—III) 1907. 5. Udgave (I—II) 1920.

Den kongelige Gæst (1908). 2. Oplag 1908.

To Portrætter. Isbjørnen. Lille Rødhætte. Gyldendals Biblioteks Udgave 1909.

Torben og Jytte. En Fortælling-Kres. (De Dødes Rige I) (1912). 4. Oplag 1916.

Storeholt. En Fortælling-Kres. (De Dødes Rige II) (1913). 3. Oplag 1914.

Toldere og Syndere. En Fortælling-Kres. (De Dødes Rige III) (1914). 3. Oplag 1914.

Enslevs Død. En Fortælling-Kres. (De Dødes Rige IV). (1915). 2. Oplag 1915.

Favsingholm. En Fortælling-Kres. (De Dødes Rige V) (1916). 3. Oplag 1916.

Et Kærlighedseventyr (1918). 9. Oplag 1918.

En Vinterrejse. Nogle Dagbogsblade. (1920). 3. Opl. 1920.

Noveller og Skitser I—II. 1922.

De Dødes Rige I—II. 4. Udgave 1922.

Mands Himmerig. (1927). 4. Oplag 1930.

Noveller og Skitser III. (Indhold: Højsang — Det ideale Hjem — Hans Kvast og Melusine — En Vinterrejse Rabbinerens Datter — Et Kærlighedseventyr — Rejsen gennem Livet). 1930.

Drengaar. 1933.

Kirken og dens Mænd. Et Foredrag (1914). 2. Oplag 1914.

